

MİLLET MECLİSİ

TUTANAK DERGİSİ

73 ncü Birleşim

18 . 3 . 1971 Perşembe

İÇİNDEKİLER

	<i>Sayfa</i>	<i>Sayfa</i>
I - GEÇEN TUTANAK ÖZETİ	298	
II - GELEN KAĞITLAR	298:299	
III - YOKLAMA	299	
IV - BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI	299,303	
1. — Afyon Milletvekili Süleyman Mutlu'nun, Çiftçi mallarının korunmasına dair kanun teklifinin, İktüzüğün 36 ncı maddesine göre gündeme alınmasına dair önergesi. (2/171, 4/147)	299:300	
2. — İstanbul Milletvekili Nuri Eroğan'ın, Yasama ve yürütme organlarında görev alanların mal bildiriminde bulunmaları hakkındaki kanun teklifinin, İktüzüğün 36 ncı maddesine göre gündeme alınmasına dair önergesi. (2/297, 4/143)	300:301	
3. — İmar ve İskân Komisyonu Başkanlığının, Türkiye İnşaat ve Tesisat Mütahhitleri Odaları Birliği kanun tasarisının havale olunduğu komisyonlar-		
dan seçilecek 4 er üyeden kurulu bir Geçici Komisyonunda görüşülmesine dair tezeresi (1/270, 3/468)		301
4. — Maraş Milletvekili İbrahim Öztürk'ün, 12 Mart 1971 günü Genelkurmay Başkanı ve Kuvvet Kumandanlarının vermiş olduğu muhtıranın ışığı altında siyasi partilerin ve Parlâmentonun nasıl bir tutum ve davranış içine girmesi gerektiği konusunda bilgi edinmek maksadiyle Anayasanın 88 ncı maddesi uyarınca bir genel görüşme açılmasına dair önergesi. (8/33)		301:302
5. — Ankara Milletvekili Suna Tural'ın, 18 Mart şehitlerinin hâtıraları önünde saygı duruşunda bulunulmasına ve Meclis adına Çanakkale Âbidesine bir plâketin konulmasına dair önergesi		302:303
6. — Konya Milletvekili Vefa Tanır'ın, son zamanlarda meydana gelen hukuk dışı davranışların önleme çarelerini belirtmek, milletin ve Devletin hu-		

Sayfa

Sayfa

zurunu sağlayacak tedbirleri tesbit etmek maksadiyle Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir genel görüşme açılmasına dair önergesi (8/10) 303:305

7. — Manisa Milletvekili Mustafa Ok'un, bağıcılığımızın modern şekilde geliştirilmesini, verimin artırılmasını, çiftçiye geniş kredi imkânı sağlanmasını, iç ve dış pazarlarda gerekli tedbirlerin alınmasını temin etmek üzere Anayasa-

nın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis Araştırması yapılmasına dair önergesi (10/14) 305:323

V - GÖRÜŞÜLEN İŞLER 303

1. — Yeniden açılacak (Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademileri) nin kuruluş, hazırlık ve esasları hakkında kanun tasarısı ve Millî Eğitim ve Plân komisyonları raporları (1/348) (S. Sayısı : 222 ve 222 ye 1 nci ek) 303,324:325

I - GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Çorum Milletvekili Abdurrahman Güler'in yasama dokunulmazlığı ile ilgili hazırlık soruşturması evrakının geri gönderilmesine dair Başbakanlık tezkeresi okundu ve gereğinin yapılacağı bildirildi.

Sağlık ve Sosyal Yardım Komisyonu Başkanlığının, İstanbul Milletvekili Reşit Ülker ve 47 arkadaşının, Halk Hastalık Sigortası kanun teklifinin, Genel Sağlık Sigortası kanun tasarısını incelemek üzere kurulan Geçici Komisyona havalesine dair tezkeresi kabul olundu.

Yeniden açılacak (Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademileri) nin kuruluş, hazırlık ve esasları hakkında kanun tasarısı tekrar açık oya sunuldu ise de, oyların birleşim sonunda açıklanan sonuçlarına göre çoğunluğun sağlanamadığı, oylamanın tekrarlanacağı bildirildi.

Sakarya Milletvekili Hayrettin Uysal'ın, Barış gönüllüsü olarak Türkiye'ye gönderilen Amerikalılara,

Sivas Milletvekili Mustafa Kemal Palaoglu'nun, bir gazetede yayımlanan «Atatürk'e ait eşyalara»,

İçel Milletvekili Turhan Özgüner'in, Teknisyen Okulları geçici yönetmeğine ve sanat enstitüsü mezunlarının durumuna ve

İstanbul Milletvekili Hüseyin Dolu'nun, öğretmenlerin ekonomik ve sosyal ihtiyaçlarına ve siyasi baskıdan kurtarılmalarna dair sözlü sorularına Millî Eğitim Bakanı Orhan Oğuz cevap verdi.

15, 38 ve 42 sayılı sorular, soru sahipleri, 7, 10, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 19, 22, 23, 24, 25, 27, 29, 30, 31, 32, 34, 35, 36, 37, 39, 40, 41, 44, 45, 47 ve 49 sayılı sorular, ilgili bakanlar Genel Kurulda hazır bulunmadıklarından,

46 sayılı soru da, soru sahibi görevli bulunduğundan gelecek soru gününe ertelendi.

18 . 3 . 1971 Perşembe günü saat 15,00 te toplanılmak üzere birleşime saat 17,37 de son son verildi.

Başkan	Kâtip
Başkanvekili	Manisa
Kemal Ziya Öztürk	M. Orhan Daut
Kâtip	
Kayseri	
Sevket Doğan	

II - GELEN KÂĞITLAR

Teklâf

1. — Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi Yiğit Köker'in, Şehit Komando eri Mevlüt

Meriç'in annesine, eşine ve çocuğuna vatani hizmet tertibinden aylık bağlanması hakkında kanun teklifi (2/503) (Maliye ve Plân komisyonlarına)

Tezkere

2. — İstanbul Milletvekili İbrahim Abak'ın yasama dokunulmazlığının kaldırılmasına dair

Başbakanlık tezkeresi (3/466) (Anayasa ve Adalet komisyonlarından mürekkep Karma Komisyona)

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15,00

BAŞKAN — Başkanvekili Kemal Ziya Öztürk

KÂTIPLER : M. Şevket Doğan (Kayseri), Mustafa Orhan Daut (Manisa)

BAŞKAN — Millet Meclisinin 73 ncu Birleşimini açıyorum.

III - YOKLAMA

BAŞKAN — Otomatik cihazla yoklama yapılacaktır. Sayın üyelerin beyaz düğmelere basarak yoklamaya iştiraklerini rica ediyorum.

(Yoklama yapıldı.)

BAŞKAN — Çoğunluğumuz vardır, görüşmelere başlıyoruz.

IV - BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — Afyon Karahisar Milletvekili Süleyman Mutlu'nun, Çiftçi mallarının korunmasına dair, kanun teklifinin, İçtüzüğü'nün 36 ncı maddesine göre gündeme alınmasına dair önergesi (2/171, 4/147).

BAŞKAN — Önergeler var, okutuyorum.

Millet Meclisi Sayın Başkanlığına

26 . 11 . 1969 tarihli «Çiftçi mallarının korunması hakkında kanun teklifimiz» halen 2/171 sayı ile 19 . 12 . 1969 tarihinden beri Adalet Komisyonunda beklemekte olup süresi içinde, gündeme alınmamıştır, alınacağı da şüphelidir. Bu teklifimizin Genel Kurul gündemine alınmasını saygı ile arz ederim.

Afyon Milletvekili
Süleyman Mutlu

BAŞKAN — Sayın Süleyman Mutlu'nun verdikleri önergeyi okumuş bulunuyoruz.

SÜLEYMAN MUTLU (Afyon Karahisar) — Söz istiyorum efendim.

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın Süleyman Mutlu.

SÜLEYMAN MUTLU (Afyon Karahisar) — Muhterem Başkan, değerli arkadaşlarım;

26 . 11 . 1969 tarihinde vermiş olduğumuz «Çiftçi mallarının korunması» hakkındaki kanun teklifimiz, o tarihlerde Adalet Komisyonuna sevk edilmiş, halen gündeme alınmamış ve alınacağı da çok şüphelidir.

Halbuki bu kanun, nüfusumuzun yüzde 68 ini teşkil eden, hayvancılık ve tarımla uğraşan büyük kütle arasındaki münazaaları halledecek bir kanundur.

Bu teklifimiz, meralar, nadas, yayla, otlak, ekili - dikili arazi, sulama sistemleri, arazi arası yollar en ince teferrüatına kadar ele alınmış; hayvancılar, bu kanun tasarısı ele alınırken bir hayvancı imiş gibi, tarımla uğraşanlar yönünden de bir tarımcı imiş gibi düşünülmüş ve böyle hazırlanmıştır.

Sayın milletvekilleri;

Bugün yürürlükte olan Çiftçi Mallarını Koruma Kanunu, âdetta hayvancılığa «paydos» demiştir. Bu Kanuna göre bugün hayvancılık yapmak suçtur. Ekili - dikili araziye giremez,

suçtur, kabul ettik, ama nadasa da giremez, iki ekili arazinin veya nadas arazinin arasındaki yoldan da geçemez. Halbuki, millî gelirimizin yüzde 35 ini tarım kesiminden elde edilen gelir teşkil eder ve yüzde 35 in de yüzde 18 lik kısmını hayvancılıktan elde edilen gelir temin eder.

Bugün mevcudolan Çiftçi Mallarını Koruma Kanununa göre, bir köy muhtarı veya belediyelerin kurulmuş bulunduğu yerlerdeki çiftçi mallarını koruma meclis başkanları, bekcileri eğer isterlerse bir vatandaşı iktisaden sıfıra düşürebilir, isterlerse bu kişiler bir vatandaşı memleketini terk ettirecek kadar cezai durumla karşı karşıya bırakabilirler.

Değerli arkadaşlarım;

Bugün yürürlükte olan bahsi geçen Kanuna göre, çiftçi mallarını koruma meclislerinin tertibetmiş oldukları cezalara itiraz, sadece murakabe heyetinedir. Murakabe heyetinin haklı veya haksız verdiği karar kesindir. Bu durum bile Anayasaya aykırıdır. Halbuki, bizim teklifimiz bunları tamamen göz önüne alınıp, hem hayvan yetiştiricisine, hem tarım üreticisine, hem de meyva, bağ ve bahçe yetiştiricilerine eşit gözle bakarak, birbirine zarar vermiyecek şekilde, zarar verenlerin suçlu olarak yapacakları itirazları da kabul ederek sonunda mahkeme yolunu açık bırakmak suretiyle bir nizam getirmiştir.

Bu teklif gündeme alınmazsa, iki büyük sektör arasındaki sürtüşmeleri durdurmak ve iyi bir neticeye bağlamak mümkün değildir. Hiç olmazsa, Hükümetin «Çiftçi mallarını koruma kanun tasarısı» vardır; bu tasarıyla bizim teklifimizin birleştirilmesini arz ediyorum. Birleştirilirse birbirinin eksiklerini tamamlamak mümkün olacaktır.

Saygıyla arz ederim. (C. H. P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Adalet Komisyonu adına söz talebi var mı efendim?.. Yok.

Süleyman Mutlu ve arkadaşları tarafından verilmiş bulunan çiftçi mallarını koruma hakkındaki kanun teklifinin, komisyondaki süre zarfında görüşülmemiş olması sebebiyle doğrudan doğruya gündeme alınması hususunu oyla-

rınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Gündeme alınacaktır efendim.

2. — *İstanbul Milletvekili Nuri Eroğan'ın, Yasama ve Yürütme organlarında görev alanların mal bildiriminde bulunmaları hakkındaki kanun teklifinin, İçtüzüğü'nün 36 ncı maddesine göre gündeme alınmasına dair önergesi. (2/297, 4/148)*

BAŞKAN — Diğer önergeyi okutuyorum.

Millet Meclisi Sayın Başkanlığına

23 . 3 . 1970 tarihinde Yüksek Başkanlığa takdim etmiş olduğum ve Anayasanın 59 ncü maddesine uygun olarak hazırlanmış (Yasama ve Yürütme organlarında görev alanların mal bildiriminde bulunmaları hakkında kanun) teklifim havale buyurulduğu İçişleri Komisyonunda 25 . 3 1970 tarihinden yani bir yıldan beri beklemektedir.

İçtüzük hükmü gereğince Umumi Heyette görüşülmesi için Yüksek Meclisin tasvibine arzını istirham ederim.

Saygılarımla.

Nuri Eroğan
İstanbul Milletvekili

BAŞKAN — Sayın Nuri Eroğan?.. Yok. Sayın İçişleri Komisyonu?..

İÇİŞLERİ KOMİSYONU ADINA FUAT AZMİOĞLU (Kütahya) — Burada efendim.

BAŞKAN — Buyurunuz efendim.

İÇİŞLERİ KOMİSYONU ADINA FUAT AZMİOĞLU (Kütahya) — Efendim, Meclisimizde yeni bir partinin grup kurması sebebiyle komisyonumuz çalışmalarına hayli geç başlamıştır. Bu itibarla gündeme almamız mümkün olmamıştır.

Pek kısa zaman önce çalışmalarına başlamış bulunan ve yeni teşekkül etmiş, taazzuv etmiş bir partiyi de bünyesinde ihtiva eden komisyonumuz, yakın bir âtide bu teklifi gündemine alacaktır. Sayın teklif sahibinin müsterih olmasını saygıyla arz ediyorum.

AHMET ŞENER (Trabzon) — Hangi önerge bu Sayın Başkan?

BAŞKAN — İzah edeceğim efendim.

Muhterem arkadaşlarım, Sayın Nuri Eroğan tarafından verilmiş bulunan, yasama ve yürütme organlarında görev alanların mal bildiri-

minde bulunmaları hakkındaki kanun teklifi, havale edilmiş bulunduğu İçişleri Komisyonunda 45 günlük süresini doldurmuş olduğu halde bir rapora bağlanmamış olduğu cihetle, teklif sahibi arkadaşımız, bunun doğrudan doğruya gündeme alınmasını istemiştir. Komisyon Başkanının mütalâasını da dinlemiş bulunuyorsunuz. Bu hususu oylarınıza sunacağım. Teklifin doğrudan doğruya gündeme alınmasını kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Gündeme alınmıştır efendim.

3. — İmar ve İskân Komisyonu Başkanlığının, Türkiye İnşaat ve Tesisat Mütaahhitleri Odaları Birliği kanun tasarısının havale olduğu komisyonlardan seçilecek 4 er üyeden kurulu bir Geçici Komisyonunda görüşülmesine dair tezeresi (1/270, 3/468)

BAŞKAN — Diğer bir önergeyi okutuyorum.

Yüksek Başkanlığa

Türkiye İnşaat ve Tesisat Mütaahhitleri Odaları Birliği Kanun tasarısının, mevzuun lüzum ve ehemmiyetine binaen, bir an evvel kanunlaşmasında fayda mülâhaza edildiğinden, mezkûr tasarının havale edilmiş bulunduğu, İmar ve İskân, Ticaret ve Bayındırlık Komisyonlarından seçilecek 4 er üyeden müteşekkil bir Geçici Komisyonunda görüşülmesini Genel Kurulun tasviplerine arz ederim.

Saygılarımla,

İmar ve İskân
Komisyonu Başkanı
Kütahya
İlhan Ersoy

BAŞKAN — Sayın İlhan Ersoy, görüşmek istiyor musunuz efendim?

İMAR VE İSKÂN KOMİSYONU BAŞKANI İLHAN ERSOY (Kütahya) — Görüşmeyeceğim efendim.

BAŞKAN — Efendim, İmar ve İskân Komisyonu Başkanı Sayın İlhan Ersoy arkadaşımızın, Türkiye İnşaat ve Tesisat Mütaahhitleri Odaları Birliği kanunu tasarısının, mevzuun lüzum ve ehemmiyetine binaen bir an evvel kanunlaşmasında fayda mülâhaza edildiğinden, mezkûr tasarının havale edilmiş bulunduğu İmar ve İskân, Adalet, Ticaret ve Bayındırlık Komisyon-

larından seçilecek 4 er üyeden müteşekkil bir geçici komisyonunda görüşülmesini istemiş bulunmaktadır.

Bu hususu oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Geçici Komisyonla havale edilecektir.

4. — *Maraş Milletvekili İbrahim Öztürk'ün, 12 Mart 1971 günü Genelkurmay Başkanı ve Kuvvet Kumandanlarının vermiş olduğu muhtıranın ışığı altında siyasi partilerin ve Parlâmentonun nasıl bir tutum ve davranış içine girmesi gerektiği konusunda bilgi edinmek maksadıyla Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir genel görüşme açılmasına dair önergesi. (8/33)*

BAŞKAN — Bir genel görüşme önergesi verilmiştir. Okutuyorum efendim.

(Genel görüşme)

Konu : Ordu muhtırası önünde Meclisin durumu

Millet Meclisi Başkanlığına

12 Mart 1971 Cuma günü Genelkurmay Başkanı ve Kuvvet kumandanlarının imzalarını taşıyan ve Mecliste okunan çok önemli ve tarihî muhtıranın ışığında tüm siyasal partilerin ve Parlâmentonun nasıl bir tutum ve davranış içine girmesi gerektiğini derinliğine ve genişliğine tartışmak ve ortak amaçları tesbit etmek büyük ve kesin bir zaruret olarak ortaya çıkmış bulunmaktadır.

Adı geçen muhtıra, demokratik parlömanter sistemin kaderini tâyinde hepimize son ve kesin bir imkân tanımaktadır.

Biz, bu Meclise doğrudan doğruya halk oylarıyla gelmiş ve zaman zaman uyarılarda bulunmuş gerçek bir bağımsız üye sıfatıyla, tüm siyasal partileri, Meclisi teşkil eden grupları Atatürkçü parlömanter rejimin devamı amacıyla birleşmeye ve bunun çarelerini tesbit etmeye çağırıyoruz.

Komutanların muhtırası çok açık ve kesindir. Önce; Parlâmentonun ve Hükümetin süregelen görüş, tutum ve icrasıyla yurdumuzu anarşi, kardeş kavgası, sosyal ve ekonomik huzursuzluk içine soktuğu ifade edilmiş ve Atatürk'ün bize hedef verdiği çağdaş uygarlık seviyesine ulaşmak ümidini kamu oyunuu

yitirdiği, Anayasasının öngördüğü reformlarının gerçekleştirilmediği, böylece Türkiye Cumhuriyetinin geleceğinin ağır bir tehlikeye düştürüldüğü yazılmıştır.

İkinci maddede; çare olarak, reformları Atatürkçü bir görüşle ele alacak ve devrim kanunlarını uyguluyacak, anarşik durumu güderecek kuvvetli ve inandırıcı partiler üstü bir Hükümetin demokratik kurallar içinde teşkili tavsiye olunmakta ve bu husus süratle gerçekleştirilmediği takdirde, Türk Silâhlı Kuvvetlerinin idareyi üzerine almaya kararlı olduğu kesin bir dille anlatılmaktadır.

Muhıranın özü; Parlâmentonun ve Hükümetin memleketi anarşiye ve sosyal - ekonomik huzursuzluğa soktuğu, Atatürkçü hedefin yitirildiği ve reformların gerçekleştirilmediği noktasında toplanmaktadır.

Hakikaten, Parlâmento çalışmalarının yeterli olmadığı, ülkenin hayatî dâvalarının çözümlenmediği, toprak reformu gibi konuların Anayasaya rağmen 11 senedir ele alınmadığı, meclisleri teşkil eden grupların olumsuz Anayasa değişiklikleri dışında hiçbir noktada anlaşamadıkları, icra üzerinde etkili bir denetim sağlanamadığı, Hükümetin türlü şaibeler altında vatandaşa güven veremediği, halkın ve gençliğin kamplara ve aşırı uçlara bölünerek birbirini vurduğu, ulus için tek çıkar yol olan Atatürkçülükten aşırı tavizler verildiği, onun kurduğu Mecliste «Cennetmekân Abdülhamit Han» diye konuşulduğu, memlekette güvenlik kalmadığı acı birer gerçektir.

Öte yandan bozuk ve adaletsiz bir düzenin yarattığı işsizlik ve hayat pahalılığının alabildiğine arttığı ve her iki konunun sosyal bir âfet haline geldiği de bir vâkıdır.

Devlet dairelerindeki rüşvet, suiistimal dedikoduları ise tüm toplumu sarmıştır.

Bu tablo, gerçekte Türkiye'nin geleceğini tehlikeye düşüren bir manzara arz etmektedir. Özellikle, şeriatçı ve çıkarıcı çevrelerin yaratmakta olduğu Atatürkçülüğü ortadan kaldırma gayretleri son zamanlarda zirveye ulaşmıştır. Atatürkçü öğretmenlere yapılan saldırılar cezasız kalmıştır.

Öte yandan Marksist - Leninist cereyanlar bozuk düzen içinde azgınca gelişme istidadı göstermiştir. Türkiye'yi kıvılcık veya yeşil bir

ihtilâle götürececek örgütler, yayınlar alabildiğine çoğalmış ve bu örgütler kanlı olaylar çıkarmıştır. Hükümet bütün bu olaylarda aciz kalmış ve el altından sağ beslemiştir.

Çizilen bu manzara önünde Devletin ve Ulusun bütünlüğünü ve bağımsızlığını korumakla görevli Türk Silâhlı Kuvvetleri haklı olarak endişe duymuş ve Parlâmentoyu ve Hükümeti kesin bir kararla uyarmıştır.

Anayasa ve hukuk Devleti felsefesine bağlı, Atatürkçülüğü tek çıkar yol ve amaç bilen Türk Silâhlı Kuvvetleri, Demokratik rejimin yaşamasını sağlamak amacıyla, dünyanın hiçbir ordusunda mevcut olmayan bir hasletle ve çok asil bir hareketle Parlâmentoyu ikaz etmiş ve bir fırsat vermiştir.

Şimdi, siyasal partiler, gruplar ve tüm Parlâmento olarak Anayasa önünde neler yapacağız, hangi ortak noktaları savunacağız ve memleketi bugünkü krizden nasıl kurtaracağız? İşte bütün bu hususları tesbit etmek ve Atatürkçü bir felsefenin etrafında birleşmek üzere, Anayasanın 88 nci maddesi gereğince bir (Genel Görüşme) açılmasına karar verilmesini saygılarımla rica ederim.

13 . 3 . 1971

İbrahim Öztürk

Maraş Bağımsız Milletvekili

BAŞKAN — Gündemdeki yerini alacak ve sırası geldiğinde görüşülecektir efendim.

5. — *Ankara Milletvekili Suna Tural'ın, 18 Mart şehitlerinin hâtıraları önünde saygı duruşunda bulunulmasına ve Meclis adına Çanakkale Âbidesine bir plâketin konulmasına dair önergesi.*

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, Ankara Milletvekili Sayın Suna Tural tarafından verilmiş olan bir teklif vardır, arz ediyorum. Teklif şöyle :

«Millet Meclisi Başkanlığına

Türk varlığının dünya içinde, tarih içinde şahlandığı günlerden biri, Türk azminin, mağrur sâdırganları bir daha dile getirdiği günlerden biri olan 18 Martın ve onun aziz şehitlerinin; kanını, emeğini ona katanların hâtıraları önünde Yüce Meclisin saygı duruşuna davet edilmesini ve Meclisimiz adına Çanakkale

Abidesine bir plâketin konulmasını saygılarımla arz ve teklif ederim.» buyuruyorlar. (C. H. P. ve D. P. sıralarından alkışlar)

Sayın Tural, bu teklifleriyle Yüce Meclisin hissiyatına tercüman olmuşlardır. Ben de bu oturuma Başkanlık eden arkadaşımız olarak, sizler adına bu hissiyata katılmış bulunduğumuza teyidediyorum.

Ancak, bu tarz isteklerin bir prosedüre tabi bulunduğu da yüksek malûmlarımızdır. Başkanlık Divanı bu hissiyata uygun istikamette gereğini ifa edecektir efendim.

CELÂL KARGILI (İçel) — Sayın Başkan...

BAŞKAN — Efendim, bir şey mi buyurdunuz?

CELÂL KARGILI (İçel) — Genel görüşmeye dair bir önergem vardı efendim.

BAŞKAN — Sayın Kargılı, zatiâliniz tarafından verilmiş olan ve Meclisimizin 9.12.1970 tarihli 19 ncu Birleşiminde okunmuş olan öner-

genizin okunması sırasında ve okunmasını takiben Yüce Meclisin, bu önergede tarafınızdan istimal edilmiş bulunan bâzı sözler sebebiyle tepkilerinin vâkı olduğu ve bunun üzerine, Başkanlık etmekte bulunan arkadaşımızın, zabıtlara da geçmiş bulunduğu vechile önergenizi zatiâlinize iade ettiği malûmunuzdur.

Bundan sonra, Meclis Başkanlığı tarafından zatiâlinize bu husus içtüzük gereğince yazılı olarak bildirilmiş, fakat zatiâliniz yine aynı mealde bir önergeyi Meclis Başkanlığına talkdim etmiş bulunuyorsunuz.

İki önergeniz arasında, Yüce Meclisin de reaksiyonuna yol açan beyanlar arasında hiçbir farklılık bulunmadığı müşahede edilmiştir. İçtüzük gereğince, yapılan bir işlem karşısında ve keyfiyet de yazılı olarak tebliğ edilmiş olduğuna göre, bu oturumda benim önergeniz üzerinde yapacağım hiçbir muamele yoktur efendim.

Gündeme geçiyoruz.

V. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — *Yeniden açılacak (Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademileri) nin kuruluş, hazırlık ve esasları hakkında kanun tasarısı ve Millî Eğitim ve Plân komisyonları raporları (1/348) (S. Sayısı : 222 ve 222 ye 1 nci ek)*

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, yeniden açılacak (Devlet Mühendislik ve Mimarlık

Akademileri) nin kuruluş, hazırlık ve esasları hakkındaki kanun tasarısının açık oylaması yapılacaktır. Yüce Heyetin bir itirazı olmadığı takdirde, oy kutuları önce sıralar arasında dağıtılacak ve sonra kürsü önünde bekletilecektir. Sayın üyelerin oylarını kullanmalarını rica ederim efendim.

IV. — BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI (Devam)

6. — *Konya Milletvekili Vefa Tanır'ın, son zamanlarda meydana gelen hukuk dışı davranışların önleme çarelerini belirtmek, millet'in ve Devletin huzurunu sağlayacak tedbirleri tesbit etmek maksadıyla Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir genel görüşme çarılmasına dair önergesi (8/10)*

BAŞKAN — Gündem içindeki genel görüşmelere gelmiş bulunuyoruz. Bu konuda verilmiş önergeler vardır, okutuyorum efendim.

Sayın Başkanlığa

Gündemin 77 nci maddesindeki gençlik olaylarıyla ilgili genel görüşme istemimizin, Sa-

yın Konya Milletvekili Vefa Tanır'ın, gündemin 1 nci maddesine alınmış genel görüşme istemiyle birlikte ele alınmasını arz ve teklif ederim.

Hayrettin Uysal
Sakarya

Millîet Meclisi Sayın Başkanlığına

Gündemin 78 nci maddesindeki gençlik olaylarıyla ilgili genel görüşme istemim, gündemin 4 nci sırasındaki istemle birlikte mütalâa edilmesine müsaadelerinizi arz ve teklif ederim.

Kâmrân Evliyaoğlu
Samsun

Millet Meclisi Başkanlığına

Gündemde bulunan 8/28 No. lu üniversite olaylarıyla ilgili genel görüşme önergem, yine gündemde bulunan Konya Milletvekili Sayın Vefa Tanır'ın 8/10 No. lu genel görüşme önergesiyle birleştirilerek birlikte görüşülmesini arz ve teklif ederim.

İbrahim Öztürk
Maraş

VEFA TANIR (Konya) — Sayın Başkanım, müsaade eder misiniz?

BAŞKAN — Bir dakika efendim... Müsaade ederseniz tamamlyalım.

Millet Meclisi Başkanlığına

Gündemin 85 nci sırasında kayıtlı 8/32 esas sayılı genel görüşme önergem, aynı mahiyette bulunması sebebiyle, gündemin 1 nci sırasında kayıtlı Konya Milletvekili Vefa Tanır'a ait 8/10 esas sayılı genel görüşme önergesiyle birleştirilerek görüşülmesine karar verilmesini arz ve teklif ederim.

Celâl Kargılı
İçel

BAŞKAN — Sayın Tanır, hangi hususta söz istiyorsunuz efendim?

VEFA TANIR (Konya) — Sayın Başkanım, müsaade ederseniz, oylamadan önce bir hususu izah etmek istiyorum; okunan önergelerin, gündemin birinci maddesinde olan benim önergemle birleştirilmeleri talebedilmektedir.

Halbuki ben, müsaade ederseniz kürsüden izah edeceğim hususlardan dolayı önergemi geri talebediyorum. Ben talebedersen, birleşme teklifleri değişmiş olacak. Bu hususta bana oylamadan önce söz vermenizi rica edeceğim.

BAŞKAN — Peki efendim, buyurunuz.

VEFA TANIR (Konya) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri;

Şahsım adına verilmiş olan ve gündemin 1 nci sırasında bulunan genel görüşme önergesi, ne garip tesadüf ki 18 Mart 1970 tarihinde verilmişti.

Bu genel görüşme önergem, biran evvel görüşülmesi için tam bir sene bu Mecliste çırpındım. Sayın Adalet Partisinin eski Grup Başkanvekilleri Sabri Keskin ve Orhan Eren bu çırpınmalarımın çok yakın şahitleridir.

Önergemde; «son zamanlarda meydana gelen hukuk dışı davranışların önlenme çarelerini belirtmek, milletin ve Devletin huzurunu sağlayacak tedbirleri tesbit etmek» tâbiri vardır.

Bugün ne kadar haklı bir durumda olduğumu bütün millet bilmekte ve görmektedir.

Ben önergemi bugün huzurunuzda geri alacağım. Geri alma sebebini iki satırla izah etmek isterim;

Ben önergemi geri alırken, bu geri alınmanın Adalet Partisi Hükümetinin düşmesi ile ilgili olmadığını belirtmek isterim. Eğer bu önergemi bir yıl evvel bu düşünce ile hazırlamış olsaydım, huzurunuzda genel görüşme önergesi ile değil, gensoru istemiyle gelirdim.

Önergemi, genel görüşme şeklinde getirmenin sebebi daha ziyade, milletimizi alâkadar eden bir meselede bir çıkış yolu bulmayı temine imkân vermektir. Aksi olsa idi gensoru şeklinde getirirdim. Ve benim bu genel görüşme talebim bir yıldır gündemin gerilerinde kaldı. Ama muhtelif siyasi partiler gündem dışı konuşmalarla bu mevzuu istismar ederek bir çare bulmadan bu çıkmaza kadar getirdiler.

Son dakikada verilen genel görüşme önergeleri, Meclis araştırması önergeleri de bunun bir delilidir.

Çok muhterem arkadaşlarım; içinde bulunan hâdiselere bir çıkış noktası aramak amacıyla, evvelce görüşülmesini arzu ettiğim konunun görüşülmesine lüzum kalmadığını, ama hâdiselerin devam etmesi halinde konuyu tekrar bu şekilde huzurunuzda getireceğimi beyan ederek genel görüşme talebimi geri alıyorum.

Saygılarımla. (M. G. P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Konya Milletvekili Sayın Vefa Tanır'ın «son zamanlarda meydana gelen hukuk dışı davranışları önleme çarelerini belirtmek, milletin ve Devletin huzurunu sağlayacak tedbirleri tesbit etmek» maksadıyla Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir genel görüşme açılmasına dair önergesini geri aldığına dair olan beyanını dinlemiş bulunuyorsunuz.

Önergenin geri verilmesi hususunu oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir, gereği yapılacaktır.

KAMRAN EVLİYA OĞLU (Samsun) — Sayın Başkan, müsaade ederseniz bu önerge ile ilgili olarak mâruzatta bulunmak istiyorum. Bu önergeyi geri almak istiyorum. Şimdi gündemdeki sırasında...

BAŞKAN — Onu beyan edeceğim efendim. Aslında yapacağımız bir işlem yok. Arkadaşımızın bu önergesini geri alması karşısında, okunan önergeler üzerinde bir işlem yapılmıyacaktır. Önergeleriniz sırasında yerini muhafaza edecektir efendim.

Gündemin ikinci maddesine geçiyoruz.

7. — *Manisa Milletvekili Mustafa Ok'un, bağcılığımızın modern şekilde geliştirilmesini, verimin artırılmasını çiftçiye geniş kredi imkânı sağlanmasını, iç ve dış pazarlarda gerekli tedbirlerin alınmasını temin üzere Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis Araştırması yapılmasına dair önergesi (10/14)*

BAŞKAN — Önergeyi okutuyorum efendim.
3 . 12 . 1969

Millet Meclisi Sayın Başkanlığına

Amaç :

Genel görüşmede izlediğimiz amaç, bağcılığta, üretimdeki güçlüklerin, verim yetersizliğinin sebeplerini, iç ve dış pazarlamada üretici aleyhine işliyen hususları, maliyet, fiyat ve kredi dağıtımında mevcut durumun dengesizliğini tesbit etmek,

Türkiye'nin başlıca üzüm istihsal edilen bölgelerinde bağların sökülmesi nedenlerini ortaya çıkarmak suretiyle esaslı ihraç ürünlerimizden ve döviz kaynaklarımızdan birini teşkil eden bağcılık alanındaki olumsuz gelişmeyi önlemek,

Anayasanın 52 nci maddesine göre, Tarım ürünlerini ve tarımla uğraşanların emeğini değerlendirmek için üzümde elde edilen gelirin daha âdil dağılımını sağlamak suretiyle yüz-

binlerce bağcı ailesinin yaşama seviyesini yükseltme yollarını ve bağcılık sorununun halli için bir pilot bölge çalışmasının yapılması lüzumunu ortaya koymaktır.

Bağcılarının ve bağcılığın durumu :

Dünyada üzüm üreten ülkeler arasında Amerika'dan sonra ikinci sırayı almamıza rağmen dekar başına verim yönünden mütalâa edildiğinde en düşük verim Türkiye'de alınmaktadır. Kaliforniya'da dekar başına 500, Avustralya'da 400, Yunanistan'da 400 kilo üzüm alınırken Türkiye'de dekar başına ortalama 200 kilo üzüm alınmaktadır. İzmir Ticaret Borsası rekor tahminlerine göre ise bu miktar 145 kiloya kadar düşmektedir. Dekar başına verim 400 kilonun altında kaldıkça bağcının emeğini kurtarması ve bağcılığın kurtulması mümkün görülmemektedir.

Devlet Plânlama Teşkilâtı ve bakanlıkların resmî yayınlarından yararlanarak tesbit ettiğimize göre, sulanabilen 10 dönüm bağ için yapılan masraf toplamı 1962 yılında 3 402 lira iken bu miktar 1966 yılında yüzde 49,7 artarak 5 092 liraya yükselmiştir.

Ayrıca toptan eşya fiyatları da 1964 e nazaran yüzde 19,7 artış kaydetmiş bulunmaktadır.

Bir taraftan maliyet bir taraftan da toptan eşya fiyatları yükseldiği halde çekirdeksiz kuru üzümün fiyatı 1964 tem 1968 yılına kadar en küçük bir artış göstermemiş ve hattâ 1963 yılında 245 kuruş olan 9 numara üzümün fiyatı 1968 de 227 kuruşa düşmüştür.

Özellikle tabiat şartlarına fazlasıyla bağlı tarım işletmelerinde her yılki gelirin ayrı ayrı değerlendirilmesi yerine beş yıllık durumun bir bütün olarak değerlendirilmesinin, daha doğru olacağı kanaşındayız. Ege'de 70 dekar bağa sahip bir ailenin 1962 - 1966 yılları arasındaki beş yıllık durumu aşağıya çıkarılmıştır:

Yıl	Senelik masraf	Alınan üzüm Kg.	Ortalama Fiyat K.	Gelir	Fark Tl.
1962	25 410	13 600	171 22	23 256	— 2 154
1963	13 225	5 250	245 78	12 915	— 310 hastalık, dolu
1964	28 170	4 800	228 —	10 944	— 17 226 soğuk
1965	35 316	22 670	227 —	51 460.9	+ 16 145
1966	25 300	3 500	227 —	7 945	— 17 355 soğuk
5 yıl toplamı	127 421	49 820	—	106 520.9	— 20 900 sonuç
5 yıllık ortalama	25 484	9 965	219 8	21 304	— 4 180
Dekar başına ortalama	364	142.3	—	304	— 60

Cetvelin tetkikinden anlaşılacağı üzere 70 dekar bağa sahibolan müstahsıl;

1. Beş senede 127 421 lira sarf etmiş buna mukabil 106 521 lira gelir sağlamıştır. Beş sene içinde 20 900 lira zarara girmiştir.

2. Beş yıllık sürede her yıl ortalama 25 484 lira sarf etmiş buna karşılık 21 304 lira gelir sağlamıştır. Her yıl ortalama 4 180 lira zarara girmiştir.

3. Bağcının kaderinin tamamen hava şartlarına bağlı olduğu görülmektedir. Bağcı hastalıktan, doludan ve soğuktan çok zarar görmüştür.

4. Bu bağcının dönümünde 150 lira kredi aldığı düşünülürse, faizi hariç bankaya 10 500 lira borçlandığı anlaşılmaktadır.

1965 yılı hariç bağcının banka borçlarını ödeyecek durumda olmadığı görülmektedir.

Soğuktan ve hastalıktan İzmir, Manisa, Denizli, Balıkesir illerinin tamamı zarar görmüş olup 1962 mahsulüne nazaran 1963 yılındaki zarar oranı yüzde 38, 1964 yılındaki ise yüzde 28 dir. Resmî yayınlara göre Manisa'daki bağcı ailelerden yüzde ellisi, İzmir'deki bağcı ailelerden yüzde otuzbeşi geçimini sırf bağcılıktan sağladıkları göz önünde tutulursa durumun ne kadar ciddiyet kazandığı anlaşılacaktır.

Kaldı ki, 70 dönüm bağ rantabl bir işletmedir. Gelir sağlıyabilmiş olması iktiza eder. Gerçekte, Ege'deki bağ işletmelerinin yüzde 80 i 2 - 15 dekar arasındadır. Bunların tamamına yakın kısmı aile işletmesi oldukları halde hiçbirisi çalışma yılını borçsuz kapatamamaktadır. Manisada bağların tamamına yakın kısmı

ipoteklidir. Manisa ovası bütün verimliliğine rağmen kendisini ipotekten kurtaracak güçten yoksun kalmıştır.

Bizim Manisa'da, Turgutlu'da, Salihli'de, Alaşehir'de bilirkişilere, Bağcılar Birliği Başkan ve üyelerine yaptırdığımız hesaplara göre bir kilo kuru üzüm Manisa'da 269, Turgutlu'da 280, Salihli'de 259, Alaşehir'de 255 kuruşa malolmaktadır. Halbuki dört yıldır çekirdeksiz kuru üzümün ortalama fiyatı 227 kuruştur. Kuru üzüm bağcının elinden maliyetin altında alınmakta Anayasamızın (Tarım ürünlerini ve tarımla uğraşanların emeğini değerlendirme) hususundaki âmir hükmü yerine getirilmemektedir.

1968 mahsulünün yarıya yakın kısmı sergide yağmur yemiştir. TARIŞ yağmur yemişi üzümeleri almakta nazlandığı, Hükümet müdahale alımında geciktirdiği için bağcılar tereddütler geçirmiş ve küçük bağcılarının çoğu üzümünü 140 - 160 kuruş arasında bir fiyatla aracılara satmak durumunda kalmışlardır. Bu sene bağcılarının perişan duruma düştüklerini, borçlarını ödeyemez hale geldiklerini söylemekte mübalâğa olmadığı kanısındayız. Üzümün maliyetin altında bir fiyatla satılması ve bağcılarının çalışma yılını borçla kapatmaları bağların sökülmesine sebep olmaktadır. Uzmanların tahminlerine göre bu hal devam ederse on yıl sonra üzüm ithal eden memleket haline gelmemiz mümkündür.

Üzümde elde edilen gelirin dağılımı :

Çekirdeksiz kuru üzümde elde edilen gelir dağılımındaki adaletsizliğe de kısaca değinmek isteriz. İhracedilen çekirdeksiz kuru üzümü istihlal eden 50 000 bağcı ailenin yıllara göre

gelir toplamı ve aile başına düşen ortalama gelir ve masraf aşağıdaki cetvelde gösterilmiştir.

Yıl	Üretim (Ton)	Ortalama fiyat (Kırş.)
1965	107 000	227
1966	75 000	227
1967	90 000	227
Toplam gelir	Aile başına düşen Tl.	Yapılan masraf
242 890 000	4 857,80	4 945
170 250 000	3 405	5 092
204 300 000	4 086	5 393

Cetvelin tetkikinden anlaşılacağı üzere çekirdeksiz kuru üzüm istihsal eden 50 000 bağcının geliri yaptığı masrafın altında kalmaktadır. Bağcıların büyük çoğunluğunu kaderleri yukarıda ele aldığımız 70 dönüm bağ sahibinin kaderinden farksız olduğu anlaşılıyor.

Çekirdeksiz kuru üzümde elde edilen gelirin büyük kısmı küçük bir ihracatçı grubunun elinde kalmaktadır. Türkiye çekirdeksiz kuru üzüm ihracatçıları birliği kayıtlarına göre 1967 yılında birliğe 78 üye kayıtlı bulunmaktadır. Ancak, bugün İzmir'de çekirdeksiz kuru üzüm işletmesi olan ve ihracat yapan 23 müesseseden vardır. Bu 23 müesseseden 14 ü ihracatın yüzde 92 sini elinde tutmaktadır. İhracatçıların elde ettiği gelir aşağıdaki cetvelde gösterilmiştir.

Yıllar	23 ihracatçının ihracatı (Kg.)	1 tonun fiyatı dolâr
1964 - 1965	50 952 963	331,76
1965 - 1966	61 094 029	326,65
1966 - 1967	56 328 480	325
1967 - 1968	58 603 740	325
	İhracatçıların sağladığı kâr toplamı	Her ihracatçının ortalama net kârı
	23 947 893	1 041 212
	24 437 611	1 062 505
	22 531 372	979 624
	23 440 496	1 019 195

Bağcı ailelerin geliri ile üzüm ihracatçıları geliri karşılaştırıldığında çekirdeksiz kuru üzümde elde edilen gelirin dağılımındaki adaletsizliğin ciddi ölçülere vardığı görülmektedir.

Ege'de 50 000 bağcı ailesi bir çalışma yılını genellikle borçlu olarak kapatırken üzüm ihracatının yüzde 92 sini elinde tutan 14 üzüm ihracatçısından her biri ortalama 1 milyon lira sâfi kâr temin etmektedir.

Yüksek kâr sağladıkları için ihracatçılardan çoğu alıcıya ristürn ödeme muvazaalı yoluna tevessül etmiş ve bir ara bu yüzden üçlü anlaşma (Türkiye - Yunanistan - Avusturalya) bozulma tehlikesi geçirmişti. Kaldı ki, ihracatçıların yüzde 62 sinin aynı zamanda ithalâtçı olmaları onların kazanç ve kâr şanslarını daha da artırmaktadır.

9 numara üzümün tonu 325 dolâra ihraç edildiğine göre bir kilo üzümün ortalama ihracat fiyatı 325 kuruşa gelmektedir. Kiloda 40 kuruş işleme masrafı 35 kuruş da kâr ayrıldığı takdirde ihracatçının 9 numara üzümün bağcının elinden 250 kuruşa alması mümkündür. Nitekim, 1963 yılında 9 numara üzüm müstahsilden 245 kuruşa satınalmış ihracatçı bundan gene kâr sağlayabilmiştir.

Yukarıda bilirdikçilere yaptırdığımız maliyet hesabı hatırlanırsa, 250 kuruş bağcının emeğinin bir derece kurtaracak bir fiyat sayılabilir ve bu suretle Anayasasının gereği yerine getirilmiş ve üzümde elde edilen gelir daha âdil bir dağıtıma tabi tutulmuş olur.

Sonuç ve teklif :

Bağcının kaderi büyük oranda hava şartlarına bağlıdır. Bağcı bazı yıllar soğuktan, bazı yıllar hastalıktan, bazı yıllar da yağmurdan fazlasıyla zarar görmektedir. Malî takatsizliği sebebiyle bağcılarının yüzde 90 ı halen üzümlünü toprak sergi üzerinde kurutmak durumunda. Maliyet günden güne arttığı ve yaşama şartları ağırlaştığı halde üzüm yıllarca elinden aynı fiyatla alınmaktadır. Modern bir bağcılığa geçmek için elinde imkânı yoktur. Verilen kredi kâfi değildir. Çaresiz kalan bağcı bu durumda bağını sökmek zorunda kalmaktadır. Ege'de bağ sökme yaygın bir hale geldiği bunu önleme çareleri bulunmadığı takdirde bazı uzmanların söyledikleri gibi 10 sene sonra üzüm ithal eden bir memleket durumuna gelmemiz mümkündür.

Bu nedenlerle;

1. Bağlı soğuktan ve bazı hastalıklardan korumak, maliyeti düşürmek, verimi artırmak üzere yüksek sisteme geçilmesi, (Turgutlu'da başarılı örnekler mevcuttur ve Süleyman Bağcı ile Salim Örgen'in öncülük ettiği yüksek sistemde dekar başına 1 200 kilo üzüm alınmaktadır.)

2. Kesilen üzümlerin beton sergilere serilmesi ve yağışlardan tente ile korunması,

3. Yaşlı bağların gençleştirilmesi veya yeniden bağ diikminin sağlanması için,

Ege'de bir bölgede, örneğin, en çok üzüm istihsal eden Manisa'da yüksek sistem modern bağcılık için bir pilot bölge çalışmasının yapılması, standardizasyonu ve devamlılığı sağlamak üzere özel bir organizasyon kurulması,

4. Faydası uzmanlarca kabul edildiği takdirde bağcılıkta yüksek sisteme (Trellis) (veya Turgutlu sistemi) geçişin temini, beton sergi ve tente sorununun halli için uzun vâdeli (15 yıl) ve düşük faizli (% 2) kredi imkânlarının araştırılması,

5. Üzümden elde edilen gelirin daha âdil dağılımını, iç ve dış pazarlamada gerekli gelişmeyi sağlamak üzere TARIŞ'e yeni bir teşkilatlanmaya giderek bağcılarının durumunun güçlendirilmesi ve önemli bir döviz kaynağımız olan bağcılığın kurtarılması için,

Gerekli sorunları konuşmak üzere Anayasanın 88 nci maddesi gereğince bir genel görüşme açılmasını arz ve teklif ederim.

Saygılarımla.

Manisa Milletvekili
Mustafa Ok

BAŞKAN — Sayın Ok? Yoklar.

Bu önerge üzerinde söz istemiş olan arkadaşlarımızın isimlerini arz ediyorum:

Sayın Şinasi Çolakoğlu, Sayın Ekrem Kanga, Sayın Hüsamettin Başer.

MEHMET YÜCELER (Kayseri) — Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına söz istiyorum Sayın Başkan.

İHSAN KABADAYI (Konya) — Millî Güven Partisi Grubu adına söz istiyorum efendim.

SÜLEYMAN QAĞLAR (Manisa) — Adalet Partisi Grubu adına ben konuşacağım efendim.

BAŞKAN — Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Sayın Mehmet Yüceler, buyurunuz efendim.

C. H. P. GRUBU ADINA MEHMET YÜCELER (Kayseri) — Sayın Başkan, muhterem milletvekilleri:

Manisa Milletvekili Mustafa Ok arkadaşlarımız tarafından bir genel görüşme açılması arzusu ile verilen, Türkiye Bağcılık politikası üzerinde Cumhuriyet Halk Partisi Grup sözcüsü olarak söz almış bulunuyorum.

Türkiye Bağcılığı üzerinde Yüce Meclisin her yönü ile bilgi sahibi olması ve ona göre bir karara varması icabettiği için, mümkün olduğu kadar dünya bağcılığı ve Türkiye bağcılığı üzerinde konuşmalar yaparak, Yüce Meclisin bu istikamette oy vermesini temine çalışacağım.

Sayın milletvekilleri; dünyamızda bağcılık ve endüstrisi, Kuzey Yarım Küresinde 34 ilâ 45 enlemler arasında yer alan memleketlerde gelişmiştir. Memleketimizin de, bu elemanlar arasına isabet eden 35 ilâ 42 enlemler arasında bulunması; özellikle coğrafi durumu, torografik bünyesi, ekolojik şartları dolayısıyla bağcılığa çok elverişli bir durumu vardır. Yani memleketimiz, bağcılık yönünden optimum şartları haiz bulunmaktadır. Bu bakımdan memleketimizde bağ kültürü, Milâttan önce 2 000 yılına kadar uzanır. Bu müstesna tabiat şartları dolayısıyla dir ki; bir kısım Doğu ve Karadeniz bölgesindeki illerimiz hariç, - ki bu kısımlarda da az da olsa bağcılık vardır - memleketimizin hemen her tarafında bağcılık yapılmaktadır.

Memleketimizin sahil şeridinden başlayarak, 1 200 ilâ 1 300 metre yüksekliklere kadar bağ sahası yayılmıştır. Tabiat şartlarının çok müsaidoluğu, asmanın kıraç ve meyilli arazilerde rahatlıkla yetiştirilebilmesi ve üzümlerin insan beslenmesindeki önemi, aile ekonomisindeki desteği ve bir yönden de döviz kaynağı olması dolayısıyla yurdumuzda da bağ sahası haliyle gelişmiştir. Yalnız bu gelişmenin seyri yavaş olmuş, 1938 yılında 379 558 hektar olan bağ sahası, 1940 yılında 387 209 hektara, 1950 yılında 561 119 hektara, 1960 yılında 757 120 hektara, 1965 yılında 800 000 hektara ve 1968 yılında da 848 000 hektara yükselmiştir. Yani, 30 yıl süre içerisinde, ancak ortalama olarak % 100 e yakın bir saha artışına ulaşabilmmiştir.

Halbuki, memleketimizde bağcılığa elverişli çok daha geniş arazi kapasitesi mevcuttur. Tarım Bakanlığının yaptığı bir araştırmaya göre, nüfus artışına paralel olarak ve bağcılıkla alâkalı metotların geliştirilmesiyle 2 000 yılında bağ sahasının 2 milyon hektara ulaşabileceği tahmin edilmektedir.

FAO'nun 1965 yılı bülteninin tetkikinde, dünya bağcı memleketlerindeki bağ sahası, istihsal ve dekara verim şöyledir :

	Bağ sahası hektar	İstihsal ton	Dekar verim
İspanya	1 735 000	5 340 000	307,8 dekar/Kg.
İtalya	1 687 000	10 243 000	607,2 dekar/Kg.
Fransa	1 401 000	9 588 000	684,4 dekar/Kg.
Rusya	1 063 000	2 629 000	247,3 dekar/Kg.
Türkiye	800 000	2 790 000	348,7 dekar/Kg.

Tesbit edilmiş bulunan 25 memleket arasında bağ sahası bakımından 5 nci sırayı ve istihsal yönünden de 4 ncü sırayı işgal eden memleketimiz, dekara verim bakımından dünya bağcı memleketleri arasında çok geniş bir sırayı, ancak 21 nci sırayı işgal edebilmektedir.

Türkiye'den, dekara verim bakımından geri olan 287,1 dekar/Kg. ile Suriye, 263,9 dekar/Kg. ile Kıbrıs, 247,3 dekar/Kg. ile Rusya'dır. Diğer bütün bağcı memleketlerin birim araziden elde ettikleri verim, bizim memleketimizden maalesef daha üstün bulunmaktadır. Yalnız bu durum değil, bağcılık politikasına lâyık ve hile eğilmediğimizi çok açık olarak gösteren bir örnektir.

Halbuki, bağcılığın memleketimiz ekonomisinde güçlü bir ağırlığı, beslenme ve sosyal yaşamımızda büyük bir önemi vardır. Türkiye bağcılığını, Coğrafya Kongresinin kararlarına uygun olarak, coğrafi birlik gösteren 7 bölge içerisinde mütalâa etmek mümkündür. Her bölgenin karakteristikleri, bağ sahaları ve istihsal ettikleri yaş üzüm miktarlarının açıklanmasında fayda vardır.

1. Marmara bölgesi :

Şaraplık ve sofralık bağ bölgesidir. 1967 yılı istatistiklerine göre bağ sahası 75 000 hektar ve istihsal edilen yaş üzüm miktarı da 377 000 tondur.

2. Ege bölgesi :

Kurutmalık, sofralık ve şaraplık bağ bölgesidir. 1967 yılı istatistiklerine göre bağ sahası 127 000 hektardır, 630 000 ton yaş üzüm üretilmektedir.

3. Karadeniz bölgesi :

Sofralık ve şaraplık bağ bölgesi olarak gelişmektedir. 1967 yılı istatistiklerine göre bağ sahası 37 000 hektar ve istihsal edilen yaş üzüm miktarı 250 000 tondur.

4. İç Anadolu bölgesi :

Sofralık ve bilhassa şaraplık bağ bölgesi olarak gelişmeye çok elverişlidir. 1967 yılı istatistiklerine göre bağ sahası 243 000 hektar ve istihsal edilen yaş üzüm miktarı 700 000 tondur.

5. Akdeniz bölgesi :

Turfanda üzüm yetiştirmeye elverişli bir bağ bölgemizdir. Bu bölge, İtalya, İspanya ve Fransa'dan getirilecek turfanda üzüm çeşitleriyle birinci sınıf bir turfanda üzüm bölgesi olmaya namzettir. 1967 yılı istatistiklerine göre bağ sahası 88 000 hektar olup, istihsal edilen yaş üzüm miktarı 350 000 tondur.

6. Doğu Anadolu bölgesi :

Bu bölge, Malatya ve Elâzığ illeri hariç, zayıf bir bağ bölgesidir. 1967 yılı istatistiklerine göre bağ sahası 25 000 hektar, istihsal edilen yaş üzüm miktarı 58 000 tondur.

7. Güney Anadolu bölgesi :

Hem pekmezlikte ileri gitmiş ve hem de zengin sofralık çeşitlere sahip bir bağ bölgemizdir. 1967 yılı istatistiklerine göre bağ sahası 200 000 hektar, istihsal edilen yaş üzüm miktarı 1 milyon tondur.

Bütün bu izah ettiğimiz 7 bölgede, sofralık, şaraplık ve kurutmalık olmak üzere 400 e yakın üzüm çeşidi yetiştirilmekte ve ortalama 3,5 milyon ton yaş üzüm istihsal edilmektedir.

Memleketimizde taze üzümün kilosu ortalama 30 kuruşa satıldığına göre, her yıl bağcılıktan 1 milyar lira gelir temin edildiği meydana çıkmaktadır. Bugünkü dönümden alınan çok düşük verim muvacehesinde ve çok düşük fiyatlarla satılmış olmasına rağmen, elde edilen gelirin ağırlığı meydandadır. İlerlemiş bağcı memleketler, bölge özelliklerine ve daha fazla gelir temin edileceği umulan çeşitlere doğru giderken, bizim 400 e yakın üzüm çeşidi ile uğraşmamız, elde edilen üzümleri düşük fiyatla

piyasaya arz etmiş olmamız ve değerlendirmedeki noksanlıklarımız nedeni de, yine bu konuya lâayık veçhile eğilmediğimizi göstermektedir.

Memleketimizde istihsal edilen üzümün yüzde 37 si pekmez, sucuk ve köfter gibi mamulle-re, yüzde 37 si kurutmalığa, yüzde 23 ü yaş olarak yenmeye, yüzde 3 ü de şaraba işlenerek değerlendirilmektedir.

Bağcılık bölgelerimizde 5 000 kadar köyde 2 milyondan fazla bir halk kütlesi bağcılıkla uğraşmaktadır. Halkın beslenmesi ve geniş çapta çiftçi kütlesinin meşgul olması ve gelir temin etmesi bakımından da bağcılığımızın ayrı bir önemi ve ağırlığı vardır. Bilhassa, memleketimizde 2,5 milyon hektara yakın geniş bir arazi varlığımızın bulunması ve asmanın, başka kültür bitkilerinin yetiştirilemeyeceği kadar kıraç ve meyilli arazilerde yetiştirilebilmesi, memleketimiz ekonomisinde bağcılığın önemini daha da artırmaktadır. Bu nedenler dolayısıyla de, bağcılığımız üzerinde ciddi olarak çalışma yapılması mecburiyeti doğmaktadır.

Yetkili uzmanlarımızın tesbitlerine göre, bağ, kurak bir bölgede tırfil tarlasının dörtte biri kadar hayvan yemi ve bir baltalık kadar odun vermektedir. Bu itibarla bağ, iç - Anadolu gibi kurak bölgelerimizin en uygun bir bitkisidir. Hayvan yemi ve yakıt problemi yönünden de üzerinde durulması gerekmektedir. Bağcılık birçok iş ve işletme vasıtasına, meselâ toprak işlerinde kullanılan âletlere, tabii ve suni gübrelere, kükürte, göztaşına, potasyaya, bağ hastalıkları için müstahzarlara ve diğer ilâçlara lüzum gösteren bir ziraat koludur. Bundan dolayı, bağcılığı ilerlemiş memleketlerde bu sanayi kolları gelişmiştir ve onbinlerce ailenin bu kanaldan geçim imkânı sağlanmıştır. Bağcılık hububat ziraatine nazaran daha fazla işgücü ve daha fazla teknik istiyen bir ziraat koludur. İşsizliğin önlenmesi yönünden de ayrı bir önemi vardır.

Netice olarak; taze ve kuru üzüm ihracatımız dolayısıyla elde edilen döviz memleket dâhilinde şarap ve rakı gibi içkilerden yüksek vergilerle Devlete sağladığı geliri de göz önünde tutacak olursak, bağcılığımızın Devlet ve millet ekonomisindeki yerinin ağırlığı çok daha açık olarak meydana çıkmış olur.

Üretilen üzümün gerek iç ve gerekse dış piyasalarda kâr getirebilecek şekilde değerlendirilmesi mühim bir problemdir. Üretici daha ziyade kârını düşünür ve kâr nisbetine göre konuya değer verir. Bilhassa dış memleketlere ihracetmenin, üreticiye daha fazla kâr temin etmesi ve memleketimize de döviz getirmesi bakımından daha da önemlidir. Dünya üzerinde bol üzüm üreten pek çok memleket bulunduğu için bu memleketlerle rekabet etmek mecburiyetindeyiz. Bu bakımdan bizim memleketimizle rakip memleketlerin yaş üzüm ihraç durumunu bilmemizde fayda vardır.

Memleketimizden muhtelif yıllarda, örneğin; 1964 yılında 6 415 ton, 6 777 000 Türk lirası karşılığında bir ihracat,

1967 yılında 8 000 ton, 7 700 000 Türk lirası karşılığında ihracat,

1968 yılında 6 000 ton, 5 650 000 Türk lirası karşılığında bir ihracat,

1969 yılında 20 000 ton, 18 000 000 Türk lirası karşılığında bir ihracat yapılmıştır.

Dünya bağcı memleketlerinin ihraç durumları ile karşılaştırıldığı takdirde -ki, yaş üzüm üzerinde konuşuyorum - FAO nun 1964 yılı bültenine göre, 20 ihracatçı memleket arasında ancak 14 ncü sırayı işgal edebiliyoruz. Diğer memleketlerin 1964 yılı yaş üzüm ihracatı durumları şöyledir: (Rakamları sayıp zamanınızı almak istemiyorum. Fakat sırayı izah edeceğim)

1 nci sırada Bulgaristan, takibediyorum; İtalya, Amerika, İspanya, Romanya, Güney - Afrika, Macaristan, Fransa, Yunanistan, Yugoslavya, Şili, Kanada, Suriye, Türkiye...

Yani, yaş üzüm ihracat durumunda 14 ncü sırayı işgal ediyoruz.

Bizden sonraki gelen memleketler; Arjantin, Kıbrıs, Portekiz, İsrail Federal Almanya ve İsviçre..

Bu listenin tetkikinden de, düzenli ve geniş çapta bir taze üzüm ihracatı yapamadığımız meydana çıkmaktadır. Pek çok memleket taze ve kuru üzüm ithal etme durumundadır. Dünyada önemli miktarda yaş üzüm ithal eden memleketler şunlardır- (Yine FAO nun 1964 yılı bülteninden okuyorum)

Batı Almanya, Rusya, Kanada, İngiltere, Çekoslovakya, İsviçre, Avusturya, Polonya, İs-

veç, Birleşik Amerika, Finlândiaya, Norveç, Belçika, Lüksemburg, Güney Amerika, Fransa, Venezuela, Hollânda, Pakistan, Ürdün, Danimarka, Brezilya, Hindistan, İrlanda, İtalya..

Merak eden arkadaşlarımıza bu rakamları vermek her zaman için mümkündür.

Bu listenin tetkikinden de anlaşılacağı üzere dünya memleketlerinde ve özellikle Batı Almanya, Rusya, İngiltere, Çekoslovakya, İsviçre, Avusturya, Polonya ve İsveç gibi komşu memleketlerde geniş çapta yaş üzüm ithal edildiği halde, memleketimizde bağ sahası ve üretim yönünden başta gelen memleketler arasında bulunmasına rağmen, arzu edildiği şekilde ihracat ayıplamamaktadır. Bizim ortalama olarak 3 500 000 ton yaş üzüm üretiminden, 1964 yılında ancak 6 415 ton yapmış olduğumuz ihracata karşılık, aynı yıl içinde Batı Almanya, 191 582 ton, Rusya 107 900 ton, İngiltere 50 000 ton, Çekoslovakya 40 882 ton, İsviçre 27 466 ton, Avusturya 26 204 ton, Polonya 25 334 ton ve İsveç 20 119 ton yaş üzüm ithal etmişlerdir.

Demek ki, yalnız bu memleketlerin 1964 yılında ithal etmiş oldukları 489 487 ton yaş üzümün ancak 6 415 tonunu, yani bu memleketlere ait yaş üzüm ithalatının ancak yüzde 1,3 ünü biz ihracetmiş durumdayız. Bu acı gerçekler de, yine bu dâvaya gereği gibi önem vermediğimizi ortaya koymaktadır.

Dünya bağcı memleketlerinde üretilen üzümün büyük bir kısmı şaraba işlendiği halde, bizde ancak yüzde 3 kadarı şaraba işlenmektedir. Bunun sebebi, dinî inançların Müslümanlara şarabı yasaklamış olması ve dolayısıyla iç piyasada bu yüzden şarabın rağbet görmemesidir.

Memleketimizde yıllık şarap üretimi 45 - 50 milyon litre civarındadır. Yılda nüfus başına ortalama 1 litrenin biraz daha üstünde şarap tüketilmektedir. Şarap tüketimindeki yıldan yıla görülen artış, daha çok nüfus artışı ile alakalıdır. Halbuki Fransa'da nüfus başına yılda ortalama olarak 121 litre, İtalya'da 109 litre, Portekiz'de 98 litre, İspanya'da 65 litre ve Yunanistan'da 38 litredir. Hattâ bizim gibi Müslüman dinine sahibolan memleketlerde dahi şarap tüketimi bizden fazladır. Örneğin; Cezayir'de 5, Tunus'ta 4 ve Fas'ta 3 litredir.

Son 40 yıl içerisinde şarap üretimi geçmiş yıllara nazaran çok artmış olmasına rağmen, bu artış üzüm üretimimizle orantılı olmaktan çok uzaktır. Şarabın iç tüketim imkânları kısıtlı olduğuna göre, daha çok ihracı üstilkamesinde caba sarf etmemiz zorunlu görünmektedir. Avrupa memleketleri arasında en çok şarap ithal eden memleketler; İsviçre, Avusturya, İskandinav memleketleri, İngiltere ve Almanya'dır. Bunlar içerisinde yalnız Almanya her yıl ortalama olarak 600 milyon litre şarap ithal etmektedir. Almanya'nın her yıl 600 milyon litre şarap ithaline karşılık, bizim en yüksek ihrac yaptığımız 1969 yılında, dış piyasalara sattığımız şarap miktarı ancak 8 milyon litredir. Bu rakam Almanya'nın bizim için en geniş ve en rahat şarap ihracedebileceğimiz bir pazar olduğunu göstermektedir. Ancak Almanya piyasalarının istediği tipte şarabı elde ederek ve değer fiyatla satabilme imkânlarını temin etmemiz gerekmektedir. Maalesef memleketimizde bu yönde bir çalışma organize edilmiş değildir. Hattâ Ortak Pazarın 1970 Aralık ayı sonuna kadar bize tanımış olduğu 600 000 litrelik şarap kontenjanını karşılıycak durumda olmadığımız yetkililerce ifade edilmektedir.

Memleketimizde dış piyasanın, özellikle Alman piyasasının arzulanığı nefasette şarabı her zaman imal etmek mümkündür. Mühim olanı, güvenilir, uzun ömürlü pazarlar bulmak ve imalatına göre plânlı olarak organize etmektir. Bu yönden de Türkiye bağcılığı hakkında genel görüşme açılmasında fayda vardır.

Tarım Bakanlığında bağcılıkla alakalı hizmetleri Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü yürütmektedir. Bu Genel Müdürlüğün bünyesinde muhtelif bölgelerde kurulmuş bağcılık istasyonları ile bağcılık enstitüleri vardır. Bu kuruluşlarda daha ziyade Amerikan asma çubuğu üretilmesi, adaptasyon ve afinite ile uğraşmaktadır.

Muhterem arkadaşlar,

Türkiye'de iki tip bağcılık vardır. Bunlardan birisi «floksera» dediğimiz bir haşerenin ârız olduğu bölgelerde yapılan bağcılık, ki bunda Amerikan asma çubuğu anaç olarak dikilir ve üzerine diğer bağ çubukları aşılanmak suretiyle yetiştirilir. Bir de bu «floksera»

sahasının dışında bağcılık yapılmaktadır ki, buna da «yerli bağcılık» diyoruz.

Maalesef, daha çok bizim bakanlıkların ilgilendiği bağcılık sahası yahut bağcılık, Amerikan asma çubuğu üzerine kurulmuş bağcılık sahasına intikal eder. Anadolu'nun biraz evvel sıraladığım muhtelif bölgelerinde geniş çapta ve bilhassa Türk köylüsüne gelir temin edebilecek, yaşama imkânı verecek, iş gücünü değerlendirecek sahalarda, meyilli arazilerde yapılan bağcılık üzerindeki çalışmaları maatteessüf çok düşüktür. Bu kuruluşlarda biraz evvel söylediğim gibi daha ziyade Amerikan asma çubuğu üretilmesi, adaptasyon ve ofinite ile uğraşmaktadır. Maalesef bağların modern bağcılık tekniğine uygun olarak yetiştirilmesi, bakım ve mücadele işlerinin arzulan şekilde yapılması mümkün olamamaktadır. Bunun da sebebi, Tarım Bakanlığında en kısır imkânlarla çalışan yegâne Genel Müdürlüğün Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü oluşudur. Tarım Bakanlığında sayısı bir hayli yükselen genel müdürlük vardır ve bu genel müdürlüklerin pek çoğu da Ziraat İşleri Genel Müdürlüğünün bünyesinden ayrılmış, kurulmuş genel müdürlüklerdir. Bunlara rağmen, bu genel müdürlükten ayrılan genel müdürlükler çok daha verimli çalıştıkları halde, bu genel müdürlüğe imkânların verilmeyişi yüzünden arzulan çalışmayı yapamamaktadır. Halbuki Türk çiftçisine en geniş çapta hitabeden genel müdürlük de bu genel müdürlüktür. Bu yüzden bu genel müdürlüğün çalışmaları maatteessüf başarılı olmamaktadır.

Bugün memleketimizin en iyi kalite şaraplarının imal edildiği üzümleri yetiştiren Orta - Anadolu'muzda, floksera bağcılığımıza perişan etmektedir. Bağcılarımıza azulanan yardım yapılmamakta, teknik bilgiler gereği gibi verilememektedir.

Bütün bunların halli için Ziraat İşleri Genel Müdürlüğünün yeniden reorganize edilmesi, gerekli imkânların bu genel müdürlüğe verilmesi ve dolayısıyla bağcılık hizmetlerine koşan bu genel müdürlüğün bu sahadaki çalışmalarının takviye edilmesi lâzımdır.

Netice olarak şöyle özetlemek mümkündür: Üretimdeki güçlükleri gidermek ve teknik tedbirleri genişletme, birim sahadan elde edilen

verimi yükseltmek, bağcılıkta kullanılması lâzımlu ve zaruri olan gübre, kükürt, göztaşı ve diğer mücadele ilaçlarını ucuzlatmak, memleket dâhilinde üzüm ve mamulleri tüketimini artırmak, kredi yetersizliğini gidermek, bizim sahadan elde edilen verimi yükseltmek, - biraz evvel de söyledim - maliyeti düşürmek, içte ve dışta istikrarlı bir piyasa teessüsüne imkân hazırlamak, üzüm ve mamullerinin değer fiyatla sattığını temin ederek üreticinin emeğinin karşılığını vermek, üreticiyi emniyet altına almak ve memlekete daha fazla döviz temin etmek, iç ve dış piyasaya göre üzüm saha, çeşit ve üretim miktarını tesbit etmek, yeni tesisleri buna göre kurmak, kıraç ve meyilli arazileri değerlendirmek ve bu bölgelerde yaşayan köylü kardeşlerimizin gelirini artırmak için bağcılığı bu gibi bölgelere teşvik ederek yaymak, Avrupa pazarlarında aranan ve oldukça üstün fiyatla satılan yabancı menşeli turfanda üzüm çeşitlerinin üretimini artırmak, nakliye imkânlarını geliştirmek, hasat, pazara hazırlama ve ambalaj işini tekniğin icaplarına göre yapmak ve geliştirmek, üzüm yetiştiricilerinin bir kooperatif halinde birleşerek müştereken daha güçlü, daha bilgili ve daha verimli çalışmalarını temin etmek, ihracat merkezlerinde soğuk hava depoları kurmak ve geliştirmek, alıcı pazarlarda mümessillikler kurmak, Tarım Bakanlığı Ziraat İşleri Genel Müdürlüğü bütçesini buna göre takviye etmek velhâsıl bu ve buna benzer araştırmaları yaparak üzüm üretim ve ihracatını geliştirmek ve üreticilerin emeğini değerlendirmek, daha fazla döviz temin ederek Türkiye ekonomisini güçlendirmek için üzüm politikası üzerinde bir genel görüşme açılmasını Cumhuriyet Halk Partisi, Millet Meclisi Grubu olarak faydalı görmekteyiz.

Cumhuriyet Halk Partisi Millet Meclisi Grubu adına Yüce Meclisin değerli üyelerine saygılar sunarım. (C. H. P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Sayın Kabadayı, Millî Güven Partisi Grubu adına, buyurun.

M. G. P. GRUPU ADINA İHSAN KABADAYI (Konya) — Sayın Başkan, sayın arkadaşlarım;

Türkiye olarak birçok nimetlere sahibolan, fakat sahibolduğumuz nimetlerin kadrini bil-

miyerek yabancı diyarlardan nimet arıyan bir halimiz vardır. Ulu Tanrı'nın bu topraklara vermiş olduğu en aziz nimetlerden birisi de bağcılık ve çekirdeksiz üzümdür. Fakat maalesef son yılların çeşitli talihsiz, tedbirsiz etkenleri bağcılığımızı ve kuruüzüm mevzuunu perişan ve acıklı bir hale sürüklemiştir.

Bağcılık içerisinde en çok dışarıda aranan ve dertli, borçlu Türkiye'de bize büyük katkıları dokunacak olan çekirdeksiz üzümdür. Çekirdeksiz üzümlerin ilk vatanı Anadolu ve Ege'dir. Hattâ tarih öncesi bile ziraat ve bağcılık âbidesi Türkiye İvriz'de dikilmiştir. Çoğunuz o âbideyi görmüşünüzdür, eğer görmiyenlerin varsa resmini hatırlıyacaksınız; bir çiftçi, sarıkan bir çubuk ve üzümlerin altında o günün yazısı ile yazılan ifade şudur: «Sarayda bir çocuk iken bu asmaları ben diktim, Tarhudas Tanrı onların bereketini artırsın.»

Böylece bağcılığın ilk vatanının Anadolu oluşu böyle tarihî bir âbide ile de tescil edilmiş durumdadır.

Çekirdeksiz üzümlerin asması 19 ncu asrın sonuna kadar Anadolu'dan, Ege'den dışarı çıkmamıştır. Yalnız ve yalnız çekirdeksiz üzümler Türkiye'de Anadolu'da yetişir idi. Fakat, maalesef 20 nci asrın başından itibaren bu güzel doğal ürünüme sahip çıkamamışız, bizden almışlar, kaçırmışlar, Avusturalya'ya, Kaliforniya'ya ve İstiklâl Harbiyle beraber de Rumlar, mülhacir giden Rumlar Girit'e götürmüşlerdir.

Bu kaçırılma yetmiyormuş gibi, Türkiye'de bağcılık yapılan toprakların veriminin yıldan yıla düşmesi, kaçtığı yeni diyarlardaki toprağın zindeliği oraları bize nazaran daha şanslı kılmış. Amerika'da dekar başına çekirdeksiz üzümlerde verim 500 kilo, Avusturalya'da 400 kilo, Girit'te keza 400 kilodur.

Amerika'da filoksera çıkmış, fakat filokserayı yeni araçlarla yenmesini bilmiş. Bizde eski tip bağcılık hüküm sürerken, teknik ve modern ziraati takibetmeme kusurumuzun yanında bir de filoksera âfeti bağcılığımızı korkunç bir çıkmaza sokmuş ve verim, filokseradan evvelki duruma nazaran % 60 düşmüştür.

Şöylece 20 nci asrın başına kadar tek başına rakipsiz bağcılık, çekirdeksiz üzümlerde bağcılık yapan bir memleketken, karşımızda bugün Avusturalya, Amerika, Yunanistan gibi

memleketler bizimle yarışıp, hattâ bizi geçmişler, biz çok geride kalmışız.

İş bununla da bitmiyor. Onlar az masrafla çok verim almasını bilmişler, fakat maalesef biz az masrafla çok verim almasını, yani makinalı tarıma geçmesini ve tabiat âfetleriyle filoksera ve mantari hastalıklarla mücadelede bilmemiştir. Artık tekniğe hürmet etmeye mecburuz, ilmî esasları kendimize rehber edinmeye mecburuz. Tabiat şartlarına el atarak, Tanrı bizim yardımcımız olsun diyerek, Nuhu Nebîlik sistemle hiçbir tarım yapılamadığı gibi, bağcılığın da yapılamıyacağını muhterem arkadaşlarımız ve ilgililer bilmelidir.

Bütün dünya kurt gibi yere yatan bağcılık sistemini terk etmiş, yüksek bağcılık sistemine geçmiştir. Buna bizim ilk başlayan yer Turgutlu kasabası olduğu için, Turgutlu bağcılık metodu da diyebiliriz. Buna geçsek ve teknik ziraati yanında eş kılsak kötü etkenleri, koşulları silerek diğer ülkeleri sileceğimizi ve onları geçeceğimizi biraz sonra arz etmeye çalışacağım.

Bağcılığımızın yanında, en kötü talihsiz etkenlerin başında fiyat meselesi gelir. 1922 ilâ 1931 seneleri arasında 9 numara üzümlerin kilosu 60 kuruş idi. O yıllarda Reşat Altınının 5 ilâ 8 lira arasında fiyatı oynamıştır. Baz ortalama fiyat olarak 5,5 lira alırsak, 10 kilo 800 grama bir Reşat Altını alınır. 1968 senesinde Reşat Altını 193 lira olmuş. Bu altın fiyatına göre üzümlerin kilosunun 17 lira 70 kuruş olması icabeder, 1930 senesine göre. Nerede kaldı; vazgeçtik ondan, bugün üzümlerin fiyatı 227 kuruştan dahi ileri gitmemektedir.

Bağcılığın bakım gideri yıldan yıla süratle artmaktadır. 1962 senesinde bir dekar 340 lira, 1966 da 503 lira, 1968 de dekar başına 861 lira masraf etmiştir ve böylece 1962 yılına nazaran bir dekar bağın masrafı 2,5 misli artmış bulunmaktadır.

Bu durum Türkiye'de böylece devam ederse, üzümlerin ihracatçısı üç memleket arasında yapmış olduğumuz anlaşma maalesef aleyhimize bozulacaktır. Üzümlülüğümüzü tehdiden dış rekabet, enflasyonist tesirler ve bilhassa ihracatçıların yalnız kendi çıkarlarına çalışması Türkiye'de bağcılık için çok kötü bir şamar, çok kötü bir baskı vasıtasıdır.

Bugün Türkiye'de, Yüce Meclise Millî Güven Partisi olarak haber veriyoruz ki, bilhassa çekirdeksiz üzüm bağcılığı doğmuş olduğu ilk vatanı Anadolu'da gözlerini kapamaya, ölmeye mahkûmdur. Bu dar boğazdan geçemezsek, Türkiye'de çekirdeksiz üzüm bilhassa, ölecek, yok olacaktır veya buna Yüce Meclis bir hal çaresi, bir kurtuluş yolu bulacaktır. Çıkış yolu olarak, Millî Güven Partisi Grubu olarak tekliflerimizi kısaca sıralamaya çalışacağız ve araştırmanın bu istikamette açılmasını istiyeceğiz.

Dünyada çekirdeksiz üzüm üretim miktarı 500 ilâ 550 bin tondur. Biz konuşmamızı daha çok çekirdeksiz üzüme inhisar ettiriyoruz. Tekmil bağcılık vardır, ama diğer bağcılık bölümlerinde çekirdeksiz üzümde dünyada aranan çeşitleri çok mahduttur. Yıldan yıla bütçesi açık veren, dış ticaret açıkları ile ıstirap içinde bulunan bir memlekette biz evvelâ bize şifa verecek ürünlerin, mamullerin üzerinde durmayı lüzumlu görüyoruz. Dış piyasalarda en çok aranan ürünümüz çekirdeksiz Türk üzümü olduğu için, araştırma mevzumuzda merkezi siklet olarak, belkemiği olarak çekirdeksiz üzüm mevzuunu almış bulunuyoruz.

Bütün dünyada çekirdeksiz üzüm istihsalı 500 ilâ 550 bin ton demiştik. Bunun % 90 ı kek sanayiinde kullanılır. Kek sanayiinde kullanılan üzümde aranan vasıf, temizliğiyle beraber ince kabuklu olmasıdır. İnce kabuklu olan üzüm kek sanayiinde kullanılan belli başlı, aranan üzümdür. Bunda biz en nefis çekirdeksiz üzüm ve en ince cidarlı çekirdeksiz üzüm yetiştiren memleketiz. Diğer memleketlere bir baktarsak; Kaliforniya üzümü, maalesef çekirdeğinin cidarı kalın, sureti katiyede bizim üzümün nefasetinde yetiştiremediği gibi, ince cidarlı da olmuyor, kek sanayiinde kullanılmıyor.

Bu kalın kabuklu çekirdeksiz üzüm hiçbir bilimsel yolla ince kabukluya tebdil edilmediğine göre, burada biz şanslı bulunuyoruz.

Avusturalya üzümüne gelince; o da kek sanayiinde kullanılabilir, ama üzümün yetiştirme mevsiminde kum fırtınaları estiği için, gayet ince kum tanecikleri çekirdeksiz üzümün cidarına yerleşiyor, dişlerde gıcırdama yapıyor ve sureti katiyede tutulmuyor. Böylece ikinci ra-

kibimiz olan Avusturalya'yı da bu kum sebebiyle yenerek onlara tekaddüm etme imkânımız vardır.

Karşımızda en kuvvetli rakip olarak, bizim üzümün nefasetinde ve ince cidarlı üzüm yetiştirme imkânına sahip Girit ve Yunanistan üzümeleri kalmaktadır. Ancak, buradaki saha mahdut, sulama imkânları da yok. Bunun yanı sıra Türkiye'de gerek Menderes havzasında, gerekse Gediz havzasında bu iki ırmakla sulama kanalları yapılırsa, bağları sulamak, mükemmel üzüm yetiştirmek şansı olduğu gibi, yeraltı suları bakımından da zengin bulunmaktayız ve modern bağcılığa geçmek imkânımız vardır. Fakat dış pazarlar, bilesiniz ki, ince cidarlı ve nefis üzüm aramanın yanında, mutlak ve mutlak temiz üzüm aramaktadır. Maalesef rençber hatalı yapıyor, gelişigüzel sergi yapıyor, temizliğine itina etmiyor. Ama burada baş sorumlu ihracatçıdır. Biz Millî Güven Partisi Grubu olarak, Türkiye'de, hassaten İzmir'de üzüm ihracatçılarının yalnız kazanç hirsının gözlerini bürüdüğünü, Türk üzümünün ciddiyetini, şan ve şerefini, nefasetini koruyucu itinayı göstermediklerini cesaretle söyleyebileceğiz. Çünkü bir ara İngiltere'ye giden üzümümüzde keçi kığına varıncaya kadar çıkmıştı. Bütün ihracat ürünlerimizde kontrolsüzlük olduğu gibi, çekirdeksiz üzüm mevzuunda da maalesef Devletçe ciddi kontrol yapılmadığı için, bunları kontrol edecek bir cihaz olmadığı için üzümümüz bakımından olduğu gibi millî itibarımız bakımından da kötü durumlar meydana gelmektedir. «Keçi kığı çıktı» denecek kadar itibarımızı kırıcı halen bu durumu bilhassa Yunan basını fazlası ile istismar etmiştir.

Türkiye'de diğer bütün ürünlerimizde olduğu gibi bilhassa çekirdeksiz üzüm mevzuunda pazarlamaya belli başlı anaönemi vermeye mecburuz, fakat maalesef dış memleketlerdeki ticaret ataşelerimizin, teknil iktisadi mevzularımızda olduğu gibi bu mevzuda da yararlı olduğuna Millî Güven Partisi Grubu olarak inanmıyoruz. Adamının gönderildiği, orada keyfine baktığı garip memleketin alın teri ile çıkardığı ürünlerinin bîhakkın değerlendirilmediği kanısındayız.

Yalvarıyor ve ıstirham ediyoruz ki; sadece malı yetiştirmek kâfi değil, ürünü satmak için de bütün tedbirlerin alınması lazımdır. Geçen

defa da söylediğim gibi Osmanlı kalem efendisi gibi çalışan Hariciyenin artık devrinin geçtiğini bilerek, her hariciyecinin başta birer ticaret ataşesi olduğunu takdir ederek bu anlayışla çalışması ve üzümlerimize pazar bulucu gayret göstermesinin zaruretine inanıyoruz.

Ayrıca üzümlerimiz için ambalâj mevzuuna çok titizlikle önem vermiyiz. Devlet bunu ele almalıdır. Ambalâjlamaya ve standardizasyona önem vermeyen ihracatçının belgesi iptal edilmeli, «Kazanç ile beraber döviz sağlayacağım, Türk ürününün alın aklığını sağlayacağım» diyen ihracatçılar ön plâna geçirilmelidir. Üç kâğıtçı, meslekle ilgisi, alâkası olmayan birçok ihracatçı üzümlerimizin bu mevzuu sızmış olması maalesef bir başka etken olarak Türk çekirdeksiz üzümleri için büyük bir talihsizlik olduğunu burada zabıtlara Millî Güven Partisi Grubu olarak kaydettirmeye mecburuz.

Tabiat şartları, doğa şartları Türk üzümcülüğü için en geniş imkânları vermiştir, fakat maalesef bu doğa şartlarını kullanamadığımız, modern şartlara geçiremediğimiz de, geçemediğimiz de günahkârı olduğumuzu burada itirafa mecburuz.

Modern bağcılığa geçmeye mecburuz. Yüce Meclisiniz bu araştırma önergesini inşallah kabul ederse, biraz evvel söylemiş olduğum mevzularda olduğu kadar, ayrıca Türkiye'de çekirdeksiz üzümlerimizin modern sisteme sevk etmenin imkânlarını aramalı ve bu nedenlerin üzerinde durulmalıdır.

Türkiye'de bağcılıkta ve hassaten çekirdeksiz üzümlerimizin mevzuunda az masrafla yüksek kalite ve çok verim alıcı, verim sağlayıcı hedeflere yönelmek modern bağcılığa geçmekle olabilir. Eğer modern bağcılığa geçer isek az masrafla çok verim, üstün kalitede 500 bin ton üzümler almak Türkiye için mümkündür. Bunu sağladığımız gün bütün dünyanın 520 bin ton olan üzümler ihtiyacının yüzde yüzünü biz sağlamış olacağız ve karşımızdaki bütün rakipleri silerek, her sene bütçemize gelir olarak 162 milyon dolar sağlamak imkânları bilhesap vardır. Bu bir hayalî rakam değildir, gerçeklere vurursanız bu neticeye vereceksiniz.

«Turgutlu bağ sistemi» dedim. Bunu demin isimlerini saymış olduğum memleketler ve Yunanistan uygulamıştır. Türkiye'de ilk uygulayan yer Turgutlu olduğu için yüksek sisteme

modern Turgutlu bağcılık sistemi diyoruz. Bu olursa bağcılık masrafları düşecektir, makinalı tarım yapma imkânı doğacaktır. Sıralar arasına traktör, makina girdiği için az masrafla çok verim alınacaktır. Kalifiye işçi ihtiyacı azalacaktır. Sıralar arasında mısır, domates, patates gibi ikinci ürün almak imkânı doğacaktır.

Turgutlu'daki bağları naçizane gezdim ve gördüm; sanki bağ yokmuş gibi mısır, bakla, domates, patates ekiyor ve ikinci bir verim aldığı gibi dekar başına bin Kg. a yakın çekirdeksiz üzümler almak imkânı da doğuyor. Bunun yanı sıra mantari hastalıklar azalıyor, ilkbahar donlarından kurtuluyor. Zira don çukura iniyor, yüksek sistemde yukarı çıktığı için ayaz vuramıyor.

Halkavi sistem denen çubuğu dairen madar şeklinde büyümek suretiyle üzümler besliyecek usarenin mahdud bir seviyeye kadar çıkması lüzumsuz. Asmayı ve yaprağı beslememe imkânı sağlandığı için, bu besleyici usare yalnız üzümler için değil, tanelerin irileşmesi ve veriminin çoğalması imkânı sağlanıyor; üzümler yere kurt gibi yatmadığı, havada kaldığı için güneşini bol alıyor, nefis oluyor, toprakla temas etmediği için çürümüyor, ilaçlama kolay oluyor, filizleme, bağları zamanında kırma, az işçi ile çok verim sağlama imkânları doğuyor.

Keza, üzümler toplama, kesme; bir amele akşama kadar 400 Kg. üzümler toplarsa bu yüksek sistemde rahatlık içinde topluyabildiği için bir işçi bir tona yakın üzümler toplamak gibi büyük imkânlar buluyor.

Biz artık teknik, modern şartları itemeyiz. İllâ Nuhu Nebilik, Adem Babadan kalma sistemle bağcılık yapacağız diyemeyiz.

Şimdi bu kısaca saydığım sisteme geçmezsek, çekirdeksiz üzümler ilk vatanı olan Anadolu'da, Ege'de, maalesef gözlerini yumacak ve göç edecektir.

Bağcılığımızın Türkiye'de üç kötü etkeni hâlâ yakasına sarılmış, paçasını bırakmamaktadır. Bu da; kötü bakım, az verim, düşük fiyat. Zaten garip rençber para eline geçmediği için, zararına çalıştığı için kötü bakıyor, bakım kötü olunca verim de düşüyor. Zaten verim bakım birbirine bağlı şeydir. Az baktığın için verim düşüyor, verim düştüğü için bakım düşüyor ve böylece de Ege'de maalesef çekirdeksiz üzümler

uğraşan köylünün bir kısmı çubuklarını söker hale gelmiştir. Uzmanların yaptığı hesaba göre, böyle giderse, ciddi tedbir alınmazsa 10 sene sonra Ege'de çekirdeksiz üzüm çubuklarının, asmalarının kalmıyacağı söyleniyor.

Beyler!..

Biz, birçok alı - morlu ısraf yollarını kapamaya, lüzumu olmayan gösterişli yollardan vazgeçmeye mecburuz. Yüzümüzü güldürecek, bütçe açığımızı giderecek, paraya ihtiyacımız olan mevzularda bize çekirdeksiz üzüm yârolacaktır. Buna Yüce Meclisimiz çare bulmaya mecburdur. Ama bugünkü kredi sistemi ile, bu bağcılık sistemi ile çekirdeksiz üzümçülüğün gelişemeyeceğini, şahlanamıyacağını, daha da cılızlaşarak sarara sarara çöküp gideceğini, kopacağını söylemeye mecburuz.

Yılda % 2 faizle 20 sene müddetle kredi vermeye mecburuz. Yunanistan bunu % 1 faizle, 20 sene müddetle verdi, hattâ % 40 ını da hibe etti. Türkiye'de hibe edilsin demiyorum, ama hiç olmazsa % 2 - 3 faizle, 20 sene müddetle kredi imkânını bağcılığa vermezseniz, Millî Güven Partisi Grubu olarak haykırıyoruz, bağcılar «Güzün bağı yaprağı sararır da dökülür» derler, bağı yaprağı dökülmiyecek, tekmi asmalar da sökülecek!.. Zaten bağcının sararen renginde hayatıyet kalmadı, böylece bağcılık sahasında bir işsizlik ordusu eskilerine eklenmiş olacak.

«Ülkemizde bu tip kredi yoktur kabadayı» diyeceksiniz. Var.. Bir arkadaşım bu mevzuda iyi etüt yapmış, kendilerine teşekkür ederiz, çay bahçesi tesis kredisi, şimdi biraz evvel arz ettiğim ölçülerle işlemektedir. Turistik tesis kredisi de hemen hemen buna yakındır. Bağcılık için de böyle bir imkân bulabiliriz.

Türkiye'de çekirdeksiz üzüm sahası 450 bin dekarıdır. Eski sistem bağdan yüksek sisteme geçilmesi için dekar başına 600 liraya ihtiyaç vardır. Eğer yeniden ekiyorsanız, 630 lira da dikim bakım masrafı biner ki; bir dekar için 1 230 lira yapar. 450 bin dekar eski bağı yeni sisteme geçirmek için çok para değil, 270 milyon liraya ihtiyaç vardır. Bunu tümünden verecek değilsiniz. Bunları araştırmalara hedef olsun diye söylüyoruz. Senede 27 şer milyon lira verilirse, 10 senede bu kendi kendini itfa eder,

eski bağ yeni sisteme geçmiş olur, ama bütün rakiplerinizi silebilirsiniz, bütün dünyanın çekirdeksiz üzüm ihtiyacını, bu doğa şartlarının da bize yârolmasından dolayı sağlayabilirsiniz. Şimdi bir verirsiniz, çok değil 4 sene sonra rakipleri silerek her sene 160 milyon dolar almanız mümkün. Bu riyazi bir hesaptır, kesin hesaptır, hayali hesap değildir. Kesin, kati, iki kere ikinin dört ettiği gibi matematiksel hesaptır. Araştırmalarda bunlara tevcih edici ve bu yollarda araştırma yapıcı istikametlere gidersek, inşallah gelecek rapor bunları kati olarak Yüce Mecliste huzurlarınıza sunmuş olacaktır.

Şimdi biz ihracatta üçüncüyüz. Bu gidişle giderse sonuncu da olamayacağız, tamamıyla silineceğiz.

Buna dış kredilerden de para bulmak imkânı var, «Bard» kredisinde olduğu gibi..

Şimdi bir de lüzumsuz kâğıt masrafı yapıyor. Bu sisteme geçilince, o zaman kurutma yerleri beton yapılacak, o zaman her sene 15 milyon lira olan bu kâğıt masrafı de kendiliğinden tasarruf edilmiş olacaktır.

Kuru üzüm maliyeti yıldan yıla yükselen, ama üzüm fiyatları 4 yıldan beri olduğu yerde sayan bir haldedir. Maliyet fiyatları asansörle yükselirken, üzümün kendi fiyatı merdiven basamağından dahi çıkamamakta, yerinde saymakta, verimi de düşmektedir.

Ege'de bağlar sökülüyor, kalan kısmı da sökülecek. Amerika'da dekar başına 500 Kg., Yunanistan'da 400 Kg. demıştim. Türkiye'deki tabloya göz atarsak, 1965 te dekar başına 144 Kg. 1966 da 98 Kg. 1967 de 120 Kg. 1968 de 130 Kg. almışızdır ki, çok kötü, çok geri, çok düşük bir verim oluyor.

Bu kötü koşulların yanında maalesef Türk bağcılığı için başka bir kötü etken de soğğun vurması.. 1969 da Ege'de bağları soğuk vurmuş. Şurada saydığım 130 ilâ 140 Kg. arasındaki verim miktarı 50 Kg. a düşmüştür. Yüksek sisteme geçilirse don âfeti kalmıyacağı gibi, yağmurdan ıslanma tehlikesi de kalmıyacağı gibi verim vasati olarak 830 Kg. olacaktır. İyi yerlerde bin Kg. ı geçtiği vâkıdır.

Fiyat hâlâ 227 kuruştur. Resmî makamlara göre fiyat 1966 da 298 kuruş, 1967 de 198 - 212 kuruştur. Diğer ürünlere, bilhassa mamûl-

lere nazaran üzüm fiyatı diğer tahıl da ve pamukta olduğu gibi çok düşüktür. Türkiye'de sanayi mamulleri tarım ürünlerinin aleyhine başıboş, kontrolsüz, fütursuz bir serbesti içinde gelişmekte, yükselmektedir. Bu yükselişten diğer rençberler olduğu gibi bağcılar da fazlası ile müteessirdir.

Bağcılığın demin saydığım kötü etkenlerinin, talihsiz faktörlerinin yanında soğuk da buna büyük zarar vermektedir. 1966 senesinde Ege'de bağları soğuk vurmuş, dekar başına verim 98 Kg. a kadar düşmüştür. İyi yıllarda üzümü kimi zaman piyasa, borsa vurur, kimi zaman soğuk vurur, kimi zaman da maalesef yağmur vurur. Üzümün ve rençberinin çok düşmanı vardır. 1966 yılında 16 040 ton üzüm yağmur yedi, dışa ihraç imkânı olmadı, tüccar almadı. 1967 yılında 37 440 ton üzüm yağmur yedi karardı, karaböce oldu, dışarı ihraç imkânı kalmadı. **TARİŞ** de almadı. Böylece bağcı büyük zararlara uğradı. Eğer modern bağcılık sistemine geçilir, tentesi de yapılırsa bu yağmur ve soğuk âfeti de önlenmiş olacaktır. O yıllar 227 kuruş olan 9 numara üzümün fiyatı maalesef **TARİŞ** tarafından dahi 197 kuruşa alınmadı. Tüccar ise fırsat kollar. 140 kuruşa, 150 kuruşa almadı.

Böylece talihsiz üzümün ve talihsiz bağcının mâruz kaldığı kötü etkenler, kötü şartlar bir değil. Türkiye'de bağcı her yerden şamar yer, her yerden güler yüz görmez, abus gehreler, kendini içinde bulunduğu şartlardan daha kötüye götüren tekmeler görür. Bunlara Yüce Meclisiniz bir çare bulmalı.

Araştırma önergesi kabul edilir ve araştırma Komisyonu bu istikâmetlerde araştırma yaparsa, Millî Güven Partisi Grupunun bu dediklerinin bir gerçek olduğunu görecektir. Bu gerçeklere de Yüce Meclis imkânlar verirse, bu kötü etkenler kalkarsa, bugün taciz olan bağcı, memleketin yüzünü güldürecek olan en kuvvetli zürra olacaktır. Senede en az 160 milyon dolar sağlayacaktır.

Biraz evvel kötü etkenleri sayarken bir tanesini unuttum. Yağmur vurur, soğuk vurur, tüccar vurur, **TARİŞ** tekmeler. Bunun yanında Yahudi asıllı Türk vatandaşı Lâfon, potasa şamarını attı; 220 kuruştan aldığı potasayı 520 kuruşa sattı ve Ege köylüsünü soydu. Bu-

nun şu veya bu yollu taviz tarafı yoktur. Kurnazca yaptı, açıkça yaptı. Ege köylüsünü bu sene yağmur vurmadı, soğuk çarpmadı; ama Lâfon çarptı. Bunu burada ilân etmeye mecburuz.

Ben, Millî Güven Partisi Grubu adına harman dertlerden bir avucunu anlatmaya çalıştım. İnşallah Yüce Kurulunuz bu önergeyi kabul eder de bu istikâmetlerde araştırma yapılırsa, hem memlekete gelir bakımından büyük bir hizmet yapmış olur, hem de dertli insanların ıstarabı dinmiş olur.

Saygılarımla. (M. G. P. sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Adalet Partisi Grubu adına Sayın Çağlar, buyurunuz efendim.

A. P. GRUPU ADINA SÜLEYMAN ÇAĞLAR (Manisa) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Çekirdeksiz kuru üzüm konusu ile ilgili olarak Cumhuriyet Halk Partisi Manisa Milletvekili Sayın Mustafa Ok arkadaşımızın vermiş olduğu takrire iştirak etmemek mümkün değil.

Çekirdeksiz kuru üzüm gerek ziraatinde, gerekse pazarlamasında fevkalâde sıkıntı çektiğimiz bir ziraat dalımızdır. Bu sebeple bundan bir sene önce Sayın Mustafa Ok arkadaşımız bu takririni genel görüşme istikâmetinde tanzim etmiş idi. Bendeniz kendisine rica ettim; «Genel görüşme neticesi zabıtlara intikal ediyor; fakat ortaya bir doküman konması lâzımdır, bağcının derdine bir bir devâ bulunması iktiza etmektedir. Binaenaleyh, bunu Meclis Araştırması istikâmetinde değiştiriniz, biz iştirak edelim. Bütün gruplar kendi fikirlerini ortaya koysunlar, bir Meclis Araştırması suretiyle Hükümetin eline bağcının derdine devâ bulunabilecek, çözüm bulunabilecek hususları bir rapor halinde intikal ettirelim» dedim ve Sayın Mustafa Ok o istikâmette takririni değiştirdi.

Biz Adalet Partisi olarak Meclis Araştırması istemine ait Sayın Mustafa Ok'un takririne müsbet oy vereceğimizi arz eder, hepinize saygılar sunarım.

BAŞKAN — Demokratik Parti Grubu adına Sayın Sinmaz, buyurunuz efendim.

D. P. GRUPU ADINA VEHBİ SINMAZ (Manisa) — Muhterem Başkan, muhterem milletvekili arkadaşlarım;

Her şeyin olduğu gibi bağıcılığın ve bağıcılık ile ilgili meselelerin halli de, insan probleminin haline bağlıdır. Medeni ileri bir millet olmanın esas şartını teşkil eden bir tedbir için para, mazeret olarak öne sürülemez. Mühim olan şu veya bu güçlüğün kendisi değil, onu yenmek arzusunun mevcut bulunup bulunmamasıdır.

Cemiyette her sahanın, her teşkilâtın, her müessesenin temelini teşkil eden insan unsuru yetişmedikçe, hiçbir mevzuu halletmeye imkân yoktur. Geri kalmış memleketin kalkınabilmesi için, insan kadrosunun yetiştirilmesi şarttır. Organizasyonu, parayı, projeyi her şeyi yapacak olan insandır.

Şimdi bunları var kabul ederek asıl mevzuu geçebiliriz. Şayet yoksa, zaten mevzuu da halletmeye imkân yoktur.

Muhterem milletvekili arkadaşlarım; memleketimize Türkistan'dan gelen bağıcılık, Türkiye'de oldukça mühim mevki işgal eder. Bağ ürünü olan üzümden yaş ve kuru olmak üzere iki şekilde istifade ederiz. Yaş olarak sofralık ve şaraplık, kuru olarak da ihraç ederek ve kek sanayiinde istifade ederiz.

Bağıcılık Ege'de aile ziraati olarak yapılır. İzmir, Manisa, Denizli ve Balıkesir vilâyetleri çevresinde 700 bin dekâr bağ mevcuttur. Senede ortalama 90 bin ton kuru üzüm istihsal ediliyor. Bunun 450 bin dekârı çekirdeksizdir. Ortalama ömrü 40 ilâ 60 yıl olan bağların verimli devresi 12 ilâ 25 yaşları arasındadır. Dekâr başına verim, bağın yaşına ve bakımına göre senede ortalama 200 ilâ 300 kilo arasındadır. Rakip memleketlerden Kaliforniya'da dekâr başına 500, Yunanistan ve Avusturalya'da 400 kilodur. Aradaki bu farkı kapamak ve aşmak, istihsalı fazlaştırmak ve halihazırda istihsal ettiğimiz miktarı ihraç etmek güçlüğümüzün çektiğimize göre ne yapmalıyız? İstihsal, gerek memleketimizde, gerekse dünyada artmaktadır. Dünya istihsal potansiyeli 500 bin tondur.

Muhterem milletvekilleri; bu durum karşısında tedbir olarak akla gelen bazı hususları zikreleyim:

1. Bağların yüksek sisteme geçirilmesi. Bu ise, köylünün kendi imkânlarıyla mümkün değildir.

2. Pepsi ve Coca Cola içmektense, üzüm suyu fabrikalarının açılması tercih edilmelidir.

3. Saatte 10 ton üzüm suyunu işleyen büyük pekmez aletleri getirilmeli.

4. Frigorifik arabalarla yaş üzüm ihracetmeli.

5. Flokseraya dayanıklı çubuk istihsalinin artırılması.

6. Bu çubukların bağıcılara daha ucuz sağlanması.

7. Üzümlerin soğuk hava depolarında taze olarak saklanması. Bugün Avrupa'da 3 ilâ 5 milyon kilo meyva suyu muhafaza eden depolar yapılmıştır.

8. Kredi, maliyet ve fiyat politikasının tanzimi.

9. Müstahsil ile ihracatçı arasındaki kârın âdil olması. İhracatçının senelik kârı 1 milyon lirayı geçtiği halde, müstahsil geçinebilmek için bağıcılığın yanında başka iş yapmak mecburiyetindedir.

10. Hava şartlarının insanların menfaatlerine uygun şekilde kullanılması.

Bu nasıl olacaktır.

Muhterem milletvekilleri; insan bilmediğinin esiridir. Tanıdığımız kadar mevzuu hâkim oluruz. Cenabı Hak Kuran'ı Kerim'de «yerde, gökte ve ikisi arasında her ne varsa sizin emrinize âmade kıldım.» diyor. Şu halde insan tabiat şartlarına mahkûm değil, hâkim olmak için yaratılmıştır. Bu hâkimiyet ancak ilimle olur. Kâinat atomunun protonu, merkezi ve kalbi olan insan, değişmeyen ilâhi kanunlardan, diğer tâbirle tabiat şartlarından nasıl istifade edecektir?. Şöyle istifade edecektir:

1. Sergiye serilen üzümün yağmurdan korunması için tente içinde kurutulması.

2. Bu tentenin yağmur geçirmez, fakat ışık geçirir olması.

3. Yüksek sisteme geçilmiş bağ asmalarının arasına dikdörtgen şeklindeki tahta tepesiler yapılarak yağmur yağarken bu tepesilerin üstüste konarak yağmurdan korunması. V.s.

Mehmet Âkif'in;

«Alemden ziya kalmasa halketmelisin halk Ey, elleri böğründe yatan şaşkın adam kalk»

Dediği gibi, ışığı ışıktaki değil, karanlıkta ışık yaratacak, içinde bulunduğumuz imkân v şart-

lar içinde neler yapabileceğimizi tesbit için Sayın Mustafa Ok'un bağcılık ile ilgili Meclis Araştırması isteğine Demokratik Parti Grubu olarak katılıyoruz.

Dinlemek nezaketini gösterdiğiniz için hepimize teşekkür eder, saygılarımı sunarım. (D. P. sıralarından alkışlar)

MUSTAFA OK (Manisa) — Önerge sahibi olarak söz istiyorum.

BAŞKAN — Buyurunuz efendim. Açık oylama işlemi devam etmektedir. Sonradan gelen üyelerin oylarını kullanmalarını rica ederim.

MUSTAFA OK (Manisa) — Sayın Başkan, sayın milletvekilleri;

Önergemi 30 Ekim 1968 de vermiştim. Aşağı yukarı 2 seneye yaklaşıyor; ama bu fevkalâde günlere rasladı. Böyle de olsa, çiftçimizin, bağcımızın hakları üzerinde Yüce Meclisin yine titizlikle duracağı kanısını taşıyorum. Binaenaleyh, önergem ile ilgili olarak kısaca bâzı hususları arz etmek istiyorum.

Değerli arkadaşlarım; bu konu çok geniş bir halk kütlesini ilgilendiriyor. Türkiye'de aşağı yukarı 2 200 000 aile bağcılıkla meşgul oluyor. Ege'de 156 bin aile geçimini bağcılıktan temin ediyor. Tütün, pamuk ve fındıktan sonra en çok döviz sağlıyan ihraç malımız üzumdür. Buna rağmen maalesef bağcılık konusu büyük bir sıkıntı ile devam etmektedir.

Arkadaşlarım, dekar başına Amerika'da 500 kilo, Yunanistan ve Avusturalya'da 400 kilo kuru üzüm alınmasına rağmen, Türkiye'de 1965 yılında dekar başına 144 kilo, 1966 yılında dekar başına 98 kilo, 1967 yılında dekar başına 120 kilo, 1968 yılında da 134 kilo alınmıştır. Dikkat edilirse, bu dört sene ortalaması dekar başına 150 kilonun altındadır. Bu sebeple maliyet çok yüksek olmaktadır. 1966 yılında 1 kilo kuru üzümün maliyeti - Resmî rakamları arz ediyorum - 298 kuruş, 1967 de 198 kuruş, 1968 de de 212 kuruş olmuştur. Üç yıl ortalaması 1 kilo kuru üzüm maliyeti 236 kuruştur. Halbuki, bu yıllar üzümün tavan fiyatı 227 kuruştur. O halde bağcılar zarara uğramışlardır. Kaldı ki, bu resmî rakamdır. Bilirkişilere yaptırdığımız hesaplara göre ise, bir kilo kuru üzümün maliyeti 250 kuruşun üstünde olmaktadır.

Devlet Plânlama Teşkilâtının yayınladığı kitaba göre, sulanan 10 dekar bağın masrafı 1962 de 3 402 lira iken, 1966 da 5 092 lira olmuş. Binaenaleyh, maliyette büyük bir artış görülmektedir. Dönümünden 200 ilâ 250 kilo alınmadıkça bağcılık yapanların.

BAŞKAN — Bir dakikanızı rica edeceğim efendim.

Sayın Şener, Divana karşı bir ifadede bulunuyorsunuz, söylemek istediğiniz bir şey mi var efendim?

AHMET ŞENER (Trabzon) — Sayın Başkan, bir araştırma önergesi görülmektedir. Bundan sonra da bir genel görüşme vardır. Takdir edersiniz ki, bunlar denetime tâbi konulardır. Ortada Hükümet yoktur. Şimdi burada değişik bir usul uygulandığını görmekteyiz..

BAŞKAN — Bu hususu müsaade ederseniz arkadaşımızın görüşmesi bittikten sonra konuşalım.

Devam buyurunuz Sayın Ok.

MUSTAFA OK (Devamla) — Değerli arkadaşlarım, 70 dönüm bağcının 5 yıllık hesabı, ki tabii tabiat şartları içinde bir seneye göre bağcının kârını veya zararını hesabetmek doğru olmaz, 5 sene ortalaması nazarı itibara alındığı takdirde 70 dönüm bağcının 20 900 lira zarar ettiğini görüyoruz. O halde bağcılarımızdan çok az kısmı ancak emeğinin karşılığını alabilmektedir.

Elimde 400 bağcının yazmış olduğu bir mektup var, uzun bir şerit halinde. Bu 400 bağcı, son zamanlarda yapılan masrafların artışını, buna mukabil bir kilo üzümün maliyetinin hesabını yapmışlar ve hepsi de perişan durumdadırlar.

Bu sebeple Ege'de ihracatçılık kuru üzüm yetiştiren bağlar sökülmemektedir.

Arkadaşlarım, devalüasyondan sonra taban fiyat bir derece yükselmiş ve bağcılara bu bir miktar para sağlamıştır. Ancak, devalüasyondan sonra maliyet yükseldiği için, taban fiyat yükselmesinin bağcılara hiçbir kazanç sağlamadığını iki yerde yaptığımız ayrı ayrı hesapla gördük.

Salihli'nin Mersin Deresinde yaptığımız bir hesapta taban fiyat yükselmesinden bir bağcı aile 180 TL. sı fazla kazanmış, buna mukabil devalüasyon sebebiyle artan maliyet 655 lira daha

fazla masrafını gerektirmiş. Bundan da görü-
lüyor ki, taban fiyat yükselmesinin bağcılara
bir faydası olmamıştır.

Muradiye'de yine bir bağcı ailesi ile yaptığımız hesapta görüyoruz ki, taban fiyat yükselmesinden kilo başına 25 kuruş kazandığı halde, 17 dönüm bağı olan bir insanın 2 500 lira kazancına mukabil, devalüasyon sebebiyle sarf ettiği para miktarı ise, 2 584 liradır. O halde taban fiyat yükselmesi bağcıya devalüasyon sebebiyle maliyet yükseldiği için her hangi bir kazanç sağlamamıştır.

Taban fiyat yükselmesi nihayet bağcıya 235 kuruştan 270 kuruşa yükselen, kiloda 35 kuruşluk bir kazanç sağlamıştır halbuki 270 kuruşa üzümlün daha 1963 yılında satıldığını görüyoruz.

Elimde bir vesika var; Mehmet Kılıç isimindeki bir şahıs, Ali Cengiz isimindeki bir şahıstan Manisa'da üzümlü almış, 1963 yılındaki fiyat 270 kuruştur arkadaşlarım. 1963 yılında 270 kuruşa üzümlü alınmış, bu yıl taban fiyat 270 kuruşa çıkarılmış... Bu, hiçbir mânâ ifade etmez; çünkü maliyet o kadar yükselmiştir ki, bağcının elinde hiçbir şey kalmamaktadır.

Ama devalüasyondan sonra üzümlü alıp ihraceden tüccarlarımızın pek büyük farklı bir kazançta kavuştuklarını görüyoruz.

Örneğin : 340 dolârlık bir ton kuru üzümlün ihracı. Dolâr 15 liradan kabul edildiği takdirde, ihracatçı bir kilo üzümlü 510 kuruşa ihracatmış oluyor. Bunun 50 kuruşu masraf, 100 kuruşu da ihracatçının kârı olarak düşünülürse, bağcıdan 360 kuruştan alınması lâzım kuru üzümlün. O halde 270 kuruşa alındığına göre, bağcının her kilo üzümlüden zararı 90 kuruştur. Dolâr 12 lira kabul edilirse yine bağcının her kilo üzümlüde zararı 88 kuruş olmaktadır. O halde kiloda 88 veya 90 kuruş bağcının cebinden, ihracatçının cebine haksız olarak geçmiş oluyor.

Arkadaşlarım, bağcılara verilen kredi hâlâ son derece mahduttur. 1966 yılında verilen kredi 24 103 644 lira, 1967 de verilen kredi 21 345 272 lira, 1968 de verilen kredi 23 716 282 lira.

Eğer 1968 yılında verilmiş olan 23 716 282 lirayı 2 milyon 200 bin bağcı aileye bölüştürsek, her bağcı aileye yılda 10,70 lira kredi düşmektedir. Yok yalnız Ege'deki bağcılara bölüş-

türsek, 156 bin aileye 152 lira kredi düşmektedir. Bundan da vazgeçelim; yalnız ihracatçılık üzümlü yetiştiren 50 bin aileye bölsek bu verilen krediyi, her bağcı aileye düşen miktar 474,32 liradır. Halbuki, daha önce de çok arz ettim; sadece bir tütün ihracatçısının aldığı kredi 50 milyon liradır. 82 tütün ihracatçısının aldığı kredi 600 milyon liradır. Geçen sene 540 milyon liraydı. 260 milyon lirasını tütün için harcamış başka maksatlar için harcamıştır.

BAŞKAN — Sayın Ok, bir dakikanızı rica edeceğim. Zatiâlinize söz bilâhara geldiği için bu açıklamayı yapmak lüzumunu hissediyorum. Önergeniz üzerinde görüşen bütün gruplar bu araştırma komisyonunun kurulmasına taraftar olduklarını belirttiler. Bu itibarla konuşmanızı bunu dikkate alarak yapmanızı rica ediyorum.

MUSTAFA OK (Devamla) — Hemen özetleyip bağlıyorum efendim.

Bağcılıkta fasit daireyi şöyle arz edebilirim : Verim düşük, maliyet yüksek, kalite bozuk ve ihracat tıkanıklığı mevcut.

Arkadaşlarım, şimdi Manisa'nın Turgutlu ilçesinde bir yeni sistem geliştiriliyor. Hem de bağcı halkımız buna öncülük ediyor : «Turgutlu Yüksek Bağ Sistemi.»

Arkadaşlarım, bir dekar bağdan 150 kilonun altında üzümlü alyorken, bu yüksek sisteme geçildiği takdirde bir dekardan 800 ilâ 1 200 kilo arasında üzümlü almak mümkün olacaktır. Maliyet 250 kuruş iken, hattâ 250 kuruşun üzerinde iken, o takdirde maliyet 50 kuruş ilâ 100 kuruş arasına inecektir. Tasavvur buyurunuz, 250 kuruşa mal edilen üzümlü 75 veya 100 kuruşa mal etmek mümkündür. Elbette ihracatımız bu suretle artacak ve ihracat tıkanıklığımız giderilecek, Batı Avrupa ülkeleri pazarlarından gittikçe ihraç imkânları azalmakta olan Türkiye bu sayede İran ile, Avustralya ile, Güney Afrika ile rekabet imkânını bulacak, yine Batı Avrupa ülkelerine çokca miktarda üzümlü ihraç imkânını bulacağız.

O halde daha evvel Yüce Meclisten çıkarılmış olan 1311 sayılı Kanun vardır, 12 arkadaşla beraber yaptığımız bir kanun teklifimiz, Yüce Meclisimizce kabul edilerek çıkarılmıştır. Yalnız bu yaz gezilerimizde gördüm ki, bu kanun tatbik edilmiyor arkadaşlarım. % 5 faiz,

5 yıl ödemesiz 20 yıl vâdeli olan ucuz kredi teminini sağlayan 1311 sayılı Kanun maalesef tatbik edilmiyor. 23 Temmuzda Resmî gazetede yayınlandı, o günden bu tarafa tatbik edilmediğini üzümlere görüyorum. Bu, tatbik edildiği takdirde özellikle Ege bağcılarımız, Gaziantep bölgesi, Niğde bölgesi bağcılarımız bağlarını modernize etmek için ucuz krediye sahibolacaklar ve yüksek derecede verim sağlamak mümkün olacak. Gerek yaş üzüm olarak ihracatımız son yılda 19 bin tona yükselmiştir, gerek kuru üzüm olarak ihracat imkânlarımız geliştirilecek ve böylece döviz temin etme imkânlarımız 25 milyon dolardan, 50 milyon, 100 milyon dolara yaklaşacaktır. Türk üzümleriyle Batı Avrupa ülkelerinde hiçbir ülkenin rekabet edeceği kanısında değilim. Kalite bakımından en yüksek kalitede üzüm yetiştirmek kabildir. Fakat çok iptidai bir usul ve zirai sistem uygulanmaktadır.

Sayın Başkandan öğrendiğime göre Meclis araştırmasına Yüce Heyetinizin itibar edeceği anlaşılıyor. Binaenaleyh, böyle bir Meclis araştırması kabul edildiği takdirde, bağcılarımızın içine girdiği fâsit dairenin nasıl kırılabilceği, gittikçe kaybettığımız Batı Avrupa ülkelerinin tekrar nasıl kazanılacağı ve 25 milyon dolara düşmüş olan ihracat değerimizin nasıl yükseltilebileceği, yaş üzümlerimizin turfanda nasıl ihraç imkânına kavuşturulacağı, şaraplık, şıralık üzümlerimizin nasıl artırılabilceği bir raporla huzurunuzda gelmiş ve böylece birçok bölgelerimizdeki bağcılarımız imkânsızlıktan kurtulmuş olacak.

Arkadaşlarım, Gaziantep'te bir kilo yaş üzümün 17 kuruşa satıldığını resmî rakamlardan öğreniyorum. 17 kuruşa 1 kilo üzüm... Oradaki bağcılarımızın elbette ki bu maliyetle kendilerini, emeklerini kurtarmaları mümkün değildir. O halde Yüce Meclisin, Meclis araştırmasına itibar ederek bir araştırma ile bağcılarımızın fâsit daireden kurtulmalarına yardımcı olacağı kanaatini taşıyarak Yüce Meclisi saygularıyla selâmlıyorum.

BAŞKAN — Sayın Şener, bir mâruzatınız vardı her halde? Yerinizden lütfediniz, aksi halde usul müzakeresi açmış oluruz.

AHMET ŞENER (Trabzon) — Sayın Başkan, 88 nci maddeye göre araştırma önermeleri ve bundan sonra da gelecek olan genel görüşme önermeleri vardır.

Belli bir konu üzerinde bir bilgi edinmek için açılmış olanlar denetime tabidir. Denetime tabi olan kısım hakkımda yalnız Türkiye Büyük Millet Meclisinde bulunan üyelerin değil, Hükümetin de bilgisi olmalıdır. Belki tatmin edecektir Hükümet ve bu konuda bir araştırma açılmıyacaktır.

O halde biz şimdi burada yapacağımız uygulama ile ilerde meydana gelecek bir aksaklığa meydan vermemek ve Divana da kolaylık sağlamak için diyorum ki, böyle bir yola gitmiyelim. Eğer böyle bir yola gidersek, Hükümet olmadan biz kendimiz belli bir konu hakkında araştırma açmış oluruz. Bu takdirde bir komisyon teşekkül edecek, komisyon da gidip bu hususları araştıracaktır. Ama belki Hükümet bunun hakkında bir şey söyleyecektir ve belki de biz buna karar vermeyeceğiz.

BAŞKAN — «Belki karar vermeyeceğiz...» dediniz, o kısmı anlıyamadım. Tekrar eder misiniz lütfen?..

AHMET ŞENER (Devamla) — 88 nci maddede sarıh Sayın Başkan. Burada şimdi siz bir karar alacaksınız. Diyeceğiz ki, araştırma yapılsın... Hükümetin fikri alındı mı?

BAŞKAN — Yâni, Hükümet olmadığına göre görüşülemez, diyorsunuz.

AHMET ŞENER (Devamla) — İsterseniz arz edeyim.

BAŞKAN — Efendim, müsaade ederseniz ben Başkanlığın görüşünü arz edeyim Yüce Heyete.

MUSTAFA OK (Manisa) — Ben de usul hakkında söz istiyorum.

BAŞKAN — Daha usul hakkında müzakere açmadım, açarsam söz veririm efendim.

Anayasanın 88 nci ve 89 ncu maddeleri denetim yollarını ve bunların bâzılarının da prosedürünü getirmiş bulunuyor. Bu maddelerde Hükümetin behemehal bulunması veya bulunulmasının mecburi olduğu hakkında getirilmiş açık bir hüküm mevcut değildir. Şimdiye kadar süregelen tatbikat içerisinde hükümetler hazır bulunmuştur.

Ancak, şu hususu iki şekilde dikkatten kaçırmamamız ıktiza eder sanıyorum :

Yüce Meclisin denetim yollarının birisini işletmesi halinde, Hükümeti behemehal o birleşimde hazır bulundurmak gibi bir yetkisi de

olamayacağına göre, acaba denetim yollarının kısıtlanması bakımından hükümetlere bir engelleme, bir obstrüksiyon kapısı açılmış olmaz mı? Bir...

İkincisi : Meclisimizin yasamaya taallük eden görevleri içerisinde, bir kanunun müzakeresi sırasında Hükümet bulunmaz ise, bir defaya mahsus olmak üzere ertelenir ve ikinci birleşimde Hükümet bulunmadığı takdirde dahi tasarının Yüce Mecliste görüşüleceğini İktüzüğümüz âmir bulunmaktadır.

Bu iki sarahat karşısında Başkanlığın görüşü, Hükümet elbette haberdar edilmiştir, Hükümet burada kendisini temsil etmemiş olmasına rağmen görüşmenin yapılacağı merkezindedir.

Fakat, mesele şimdiye kadar Yüce Mecliste tatbikat görmemiştir. Bu sebeple, meselenin daha çok açıklığa kavuşması bakımından bu konuyu usul tartışması yapıyorum. Görülecek iki lehte, iki aleyhte arkadaşlara söz vereceğim.

Buyurun Sayın Şener.

AHMET ŞENER (Trabzon) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlarım,

Anayasanın 88 ve 89 ncu maddeleri sarıhtir. Anayasanın 88 nci maddesine göre verilmiş olan ve şimdi görüştüğümüz bir araştırma önergesi vardır. Bağcılığın modern hale getirilmesi, verimliliğinin artırılması, çiftçiye kredi verilmesi, iç ve dış pazarlarda gerekli tedbirlerin alınması için bir araştırma öngörülmüyor. Halen Millet Meclisi olarak bu araştırma önergesi üzerinde görüşmelere devam ediyoruz.

88 nci maddenin matlabında «T.B.M.M. nin denetim yolları» yazılıdır. Ne yapmak istiyor Sayın Mustafa Ok arkadaşım veya başka bir arkadaşımız vermiş olduğu önerge ile? Haklı olarak vermiş olduğu önerge ile şimdi bir denetim yapacağız. Bir komisyon gidecek ve bunun içinde, belki grupumdan üyeler ve Meclis uygun görürse Ahmet Şener de oraya gidecek. Ne yapacağım ben Hükümetin ihmallerimi orada denetliyeceğim, belli bir konu hakkında bilgi edineceğim ve gelip diyeceğim ki, «orada alınmış olan şu şu şu tedbirler eksiktir. Dikiminde, kredi verilmesinde, kanunların tatbikatında ben Hükümeti tatbikat yönünden aksak buluyorum...» Ama daha evvel bu Hükümet, önerge sahibi Sayın Mustafa Ok ve grupları adı-

na konuşan diğer arkadaşlarıma diyebilir ki, «hayır arkadaşım, ben bağcılık konusunda, 3202 sayılı Kanun ve sonradan bu bağcılık için özel olarak çıkarılan kanuna göre şu kadar milyon lira kredi verdim. Şu tedbiri aldım. Yüksek bağcılığı ihya için gerekli tedbirlerin alınması hakkında Ziraat Vekâletine emir verdim, yaptırmaktayım.» Bunlar yapılmış yapılmamış bilmiyorum. Bunların yapılmadığını elbette ki biliyorum arkadaşlarım, ama müdafaa hakkı olarak Hükümetin araştırma önergesinin Meclislerde konuşması sırasında böyle hareket etmesi gerekir.

Anayasanın 89 ncu maddesinde ayrıca gensoru için «Bakanlar Kurulu adına Başbakan veya bir bakanı konuşabilir» yazılıdır. İhtiyari... İster konuşur, ister konuşmaz. Doğrudur...

Başkanlık, «biz davet ettik, gelebilirdi... Kanunları da böyle görüşüyoruz. Bir defa erteleyiz, ikinci defa görüşürüz...» diyor. Ama, kanunlar görüşülürken, Hükümet temsilcisinin fikirleri komisyonlarda alınmaktadır. Anayasada ve İktüzükte bu madde tedvin edilirken bu kolaylığı göstermişlerdir. Kanunlar tedvin edilirken ister geçici komisyon olsun, ister ihtisas komisyonları olsun Hükümetin temsilcileri gelir Hükümetin görüşünü söyler. Buraya Hükümet gelmediği zaman elbette ki ikinci birleşimde gelmese dahi kanun tasarıları görüşülür. Ama burada Sayın Başkanlığa soruyorum, Hükümet olmayınca meyın denetimini yaptırıyorsunuz bize

Komisyon kurulacaktır, oraya bir masrafla gidilecektir. Gidilsin... Bunlar yapılmamış, doğrudur. Ama daha ilerideki tatbikatlar da bize, burada yanlış bir muamelenin yapıldığını söylerler ve böyle devam eder gider.

O halde, istirham ediyorum, usul müzakeresini açtığımızdan dolayı teşekkür ederim, burada araştırma önergesi üzerindeki fikirlerimizi Hükümet varken söylemeliyiz.

Elbette ki bugün Hükümet gelmemiş... Şimdi bu maddenin peşinden gelecek olan Yabancı Sermaye Kanunu, Kıbrıs gibi mevzulara dair önergeler hakkında Hükümetin fikri olmaz mı?..

Hayır arkadaşlarım, bu usulü müzakerenin burada benim söylediğim istikamette oylanmasını istirham ediyorum ve burada yapılacak oyla-

mada bu işlerin Hükümetin görüşülmemesinde zinhar ısrar ediyorum.

Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Açık oylama işlemi bitmiştir, kutuyu kaldırınız.

Buyurun Sayın Ok.

MUSTAFA OK (Manisa) — Değerli arkadaşlarım; Anayasanın 88 nci maddesinde gayet sarıh bir hüküm var : «Meclis araştırması, belli bir konuda bilgi edinilmek için yapılan incelemeden ibarettir.» diyor. Bilgi edinmek üzere bir komisyon kurulacak. Bu komisyon mevzuu enine, boyuna araştırarak, soruşturacak; huzurunuzda bir rapor getirecek ve bu rapor sonunda esas Meclisin kararı belli olacak. Hakikatte son konuşma değildir bu. Yalnız Meclis araştırması için bir komisyon kurulması lüzumlu veya değil... Bundan ibaret.

Binaenaleyh, Hükümet bulunmuş veya bulunmamış; Sayın Başkanımızın da söyledikleri gibi, eğer böyle bir yol açılırsa, Hükümet, konuşulmasını istemediği konularda, pekâlâ yerinde bulunmamak suretiyle bir obstrüksiyon usulü getirmiş olabilir. Çok yanlış bir şey olur.

Zaten A. P. sayın üyeleri de Meclis araştırmasının açılmasından yana bir eğilim göstermişlerdir. Bir derece Hükümetin eğilimini ifade etmektedir bu. Şu anda Meclisimizin her halde, halkımızı yakından ilgilendiren böyle bir konuyu sükûnetle konuşmasında çok fayda vardır zannediyorum, moral bakımından, psikolojik bakımdan... E, şimdi böyle bir faydayı sağlayacağımız bir günde lüzumsuz bir usul tartışmasına girerek, çalışmayı tatil etmekte hiç de fayda yok.

Saygılarımla.

BAŞKAN — Bu konuda başka söz isteyen? Buyurun Sayın Dengiz.

ORHAN DENGİZ (Uşak) — Sayın Başkan, muhterem arkadaşlar;

Tabiidir ki, bir Meclis araştırması açılması, bir tahkikat komisyonu kurulması hakkındaki karar Yüce Meclisin kararıdır. Burada mevzuubahsolacak veya üzerinde düşünülecek olan mesele, kanaatimce, Hükümetin de mütalâasının alınması meselesidir.

Hükümetin bir izahat vermesinin faydası

vardır. Bunların dinlenmesi sonunda; Hükümetin görüşlerinin, düşüncelerinin, yaptığı işlerin, bu mevzudaki çalışmalarının dinlenmesi sonunda karar vermek (gayet tabii Yüce Meclisin kararıyla olacağı için) daha uygun olur diye bir düşüncenin Yüce Meclis üyelerine hâkim olması kanaatimce daha doğru olur. Bu bakımdan, Bakanın veya Bakanlığın burada bulunması ve vereceği izahat sonunda bu önerenin oylanması daha mâkul bir hareket olur kanaatimizi arz ediyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Bu konuda başka söz isteyen var mı efendim?

MUSTAFA KAFTAN (Malatya) — Sözm istiyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN — Yalnız iki sayın üye aleyhte konuştu, ancak lehte söz alabileceksiniz.

MUSTAFA KAFTAN (Malatya) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Anayasanın bahis konusu maddesinde sarıh olarak, Hükümetin veya bir Hükümet temsilcisinin bulunması gereği söz konusu değildir. Eğer böyle bir tatbikata gidecek olursak, sayın önerge sahibi Mustafa Ok'un dediği gibi, Hükümetin bulunmadığı bir Meclis araştırmasını veya bir Meclis soruşturmasını veya genel görüşmeyi bu Meclisten çıkarmamıza imkân yoktur. Son derece sakıncalı bir tahkikata gidilmemesi hususunu huzurunuzda belirtmek isterim.

Saygılar sunarım.

BAŞKAN — Muhterem arkadaşlarım, bugüne dek Meclisimizde ilk defa vâkı olan bir konu hakkında açtığımız usul tartışmasına katılan arkadaşlarımız değerli fikirlerini belirttiler. Ancak, bendeniz ileride de çok ehemmiyet taşıyacağı kanısıyla bu hususun bugün şu andaki sayımız ile karara bağlanmaması kanaatini taşımaktayım.

Saniyen, açık oylama sonucunda da, oylamaya 179 sayın üyenin katıldığı; 163 kabul, 15 ret, 1 çekimser oy çıktığı ve bu suretle çoğunluğumuzun da bulunmadığı anlaşıldığından;

19 Mart 1971 Cuma günü-saat 15,00 te toplanılmak üzere Birleşimi kapatıyorum, efendim.

Kapanma saati : 17,30

Yeniden açılacak (Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademileri) nin kuruluş hazırlık ve esasları hakkındaki kanun tasarısına verilen oyların sonucu

(Çoğunluk yoktur.)

Üye sayısı : 450
Oy verenler : 179
Kabul edenler : 163
Reddedenler : 15
Çekinseler : 1
Oya katılmıyanlar : 267
Açık üyelikler : 4

[Kabul edenler]

ADANA
Ali Rıza Güllü
Ali Cavit Oral
Emir H. Postacı
Turgut Topaloğlu
ADİYAMAN
M. Zeki Adıyaman
Kâmil Kırkoğlu
Ali Avni Turanlı
AFYON KARAHİSAR
Mehmet Rıza Çerçel
Hamdi Hamamcıoğlu
Süleyman Mutlu
Ali İhsan Ulubahşi
Kâzım Uysal
AMASYA
Yavuz Acar
Kâzım Ulusoy
ANKARA
Orhan Alp
Musa Kâzım Coşkun
Yusuf Ziya Yağcı
Ferhat Nuri Yıldırım
Şerafettin Yıldırım
ANTALYA
Ömer Buyrukçu
ARTVİN
Abdullah Naci Budak
Mustafa Rona
AYDIN
İsmet Sezgin
BALIKESİR
Salih Zeki Altınbaş
Mehmet Niyazi Gürer
Mehmet Nurettin Sandıkçıoğlu
BITLİS
Zeynel Abidin İnan

BOLU
Kemal Demir
M. Şükrü Kiyıkoğlu
BURDUR
A. Mukadder Çiloğlu
Mehmet Özbey
Nadir Yavuzkan
BURSA
Cemal Külâhlı
İbrahim Öktem
Kasım Önadım
Ahmet Türkel
ÇANAKKALE
Mustafa Çalikoğlu
ÇORUM
Abdürrahman Güler
İhsan Tombuş
Arslan Topçubaşı
Ali Naki Ulusoy
DENİZLİ
Samî Arslan
Hasan Korkmazcan
Ali Uslu
DIYARBAKIR
Behzat Egilli
Necmettin Gönenç
Sabahattin Savcı
EDİRNE
Cevat Sayın
ELÂZİĞ
Mehmet Aytuğ
Samet Güldoğan
Hayrettin Hanağası
Ali Rıza Septioğlu
ERZİNCAN
Hasan Çetinkaya
ERZURUM
Sabahattin Aras

Rafık Danışman
Basim Cinisli
Selçuk Elverdi
Gıyasettin Karaca
Fetullah Taşkesenlioğlu
ESKİŞEHİR
Şevket Asbuzoğlu
B. Sıtkı Karacaşehir
GAZİANTEP
Şinasi Çolakoğlu
Mehmet Lütüfî Söylemez
GİRESUN
Mustafa Kemal Çilesiz
İ. Kayhan Naiboğlu
M. Emin Turgutalp
GÜMÜŞANE
Mustafa Karaman
HAKKÂRİ
Ahmet Zeydan
HATAY
Mehmet Aslan
ISPARTA
Ali İhsan Balım
Yusuf Uysal
İÇEL
Mazhar Arıkan
Cavit Okyayuz
Turhan Özgüner
Çetin Yılmaz
İSTANBUL
Eşref Derinçay
Hüseyin Dolun
Bahir Ersoy
Orhan Cemal Fersoy
Mustafa Fevzi Güngör
Sezai Orkunt
Haydar Özdemir
M. Kâzım Özeke

Naime İkbâl Tokgöz
İZMİR
Şevket Adalan
Şükrü Akkan
Burhanettin Asutay
M. Hulusi Çakır
Coşkun Karagözoğlu
Orhan Demir Sorguç
Ali Naki Üner
KARS
Lâtif Aküzüm
İsmail Hakkı Alaca
Kemal Güven
Kemal Okyay
KASTAMONU
Orhan Deniz
Sabri Keskin
Mustafa Topçular
KAYSERİ
Tufan Doğan Avsargil
M. Şevket Doğan
Enver Turgut
Mehmet Türkmenoğlu
Mehmet Yüceler
KIRKLARELİ
Beyti Arda
Feyzullah Çarlıkçı
Hasan Korkut
KIRŞEHİR
Mustafa Aksoy
Cevat Eroğlu
Mustafa Kemal Güneş
KOCAELİ
Cevat Ademoğlu
KONYA
Sezai Ergun
Necati Kalaycıoğlu
Baha Müderrisoğlu

Mustafa Üstündağ
KÜTAHYA
 Ahmet Fuat Azmioğlu
 Ali Erbek
 İlhan Ersoy
 Mehmet Ersoy
MALATYA
 Hakkı Gökçe
 Mustafa Kaftan
 Ahmet Karaaslan
MANİSA
 Süleyman Çağlar
 C. Selçuk Gümüspala
 Kâmil Şahinoğlu
MARAŞ
 Atillâ İmamoğlu
 Veysi Kadioğlu

MARDİN
 Şevki Altındağ
 Abdurrahim Türk
MUĞLA
 Ahmet Buldanlı
 İzzet Oktay
NEVŞEHİR
 Hüsamettin Başer
 Esat Kıratlıoğlu
NIĞDE
 H. Avni Kavurmacıoğlu
 Mevlüt Ocakçioğlu
ORDU
 Cengiz Ekinci
 Memduh Ekski
 Ata Topaloğlu
RİZE
 Hasan Basri Albayrak

Salih Zeki Köseoğlu
 Sami Kumbasar
SAKARYA
 Nuri Bayar
 B. Turgut Boztepe
 M. Vedat Önsal
SAMSUN
 Nafiz Yavuz Kurt
 İsmet Yalçınar
SİNOP
 Tevfik Fikret Övet
SİVAS
 Ahmet Durakoğlu
TOKAT
 İsmet Hilmi Balcı
 İsmail Hakkı Birler
 Mehmet Kazova

TRABZON
 Necati Çakıroğlu
 Ahmet Şener
UŞAK
 Orhan Dengiz
 Adil Turan
 M. Fahri Uğrasızoğlu
YOZGAT
 İsmet Kapısız
 Turgut Nizamoğlu
ZONGULDAK
 Fuat Ak
 Ahmet Nihat Akın
 Hüseyin Baytürk
 Fevzi Fırat
 Cahit Karakaş
 Kevni Nedimoğlu

[Reddedenler]

ADIYAMAN
 Yusuf Ziya Yılmaz
AMASYA
 Vehbi Meşhur
ANKARA
 Suna Tural
BİLECİK
 Mehmet Ergül

ÇANKIRI
 Nuri Çelik Yazıcıoğlu
DIYARBAKIR
 Hasan Değer
İSTANBUL
 İlhami Sancar
 Reşit Ülker

KARS
 Turgut Artaç
KONYA
 Vefa Tanır
SAMSUN
 Nihat Kale
SİVAS
 Ekrem Kangal

TRABZON
 Mehmet Arslantürk
URFA
 Vehbi Melik
VAN
 Mehmet Emin Erdinç

[Çekinser]

ZONGULDAK

Ahmet Güner

[Açık üyelikler]

Diyarbakır	1
Edirne	1
Malatya	1
Nevşehir	1
Yekûn	4

Millet Meclisi

Gündemi

73 NCÜ BİRLEŞİM

18 . 3 . 1971 Perşembe

Saat : 15,00

I

A - BAŞKANLIK DIVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — Konya Milletvekili Vefa Tanır'ın, son zamanlarda meydana gelen hukuk dışı davranışların önleme çarelerini belirtmek, milletin ve Devletin huzurunu sağlayacak tedbirleri tesbit etmek maksadiyle Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir genel görüşme açılmasına dair önergesi (8/10)

2. — Manisa Milletvekili Mustafa Ok'un, bağıcılığımızın modern şekilde geliştirilmesini, verimin artırılmasını, çiftçiye geniş kredi imkânı sağlanmasını, iç ve dış pazarlarda gerekli tedbirlerin alınmasını temin etmek üzere Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis Araştırması yapılmasına dair önergesi (10/14)

3. — Adana Milletvekili Kemal Satır'ın, bugüne kadar uygulanmakta olan yabancı sermaye politikasının somut sonuçlarını değerlendirmek maksadiyle Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Genel Görüşme açılmasına dair önergesi (8/2)

4. — Kocaeli Milletvekili Nihat Erim ve 7 arkadaşının, Hükümetin Orta - Doğu bunalımını karşısında güttüğü politikayı ve Kıbrıs Anlaşmazlığının son durumunu tesbit etmek üzere Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir genel görüşme açılmasına dair önergesi (8/3)

5. — Nevşehir Milletvekili Salâhaddin Hakkı Esatoğlu ile Konya Milletvekili Orhan Okay'ın, yabancı sermaye yatırımlarının doğal kaynaklarımız üzerinde ve çeşitli alanlarda meydana getirdiği fayda ve zararları tesbit etmek üzere Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis araştırması yapılmasına dair önergesi (10/13)

6. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, yapılan kaçakçılığın yurt ekonomisinde meydana getirdiği tesirleri tesbit etmek amacıyla

Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir genel görüşme açılmasına dair önergesi (8/4)

7. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, tarihî eser kaçakçılığının önlenmesi amacıyla Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis araştırması yapılmasına dair önergesi (10/15)

8. — Maraş Milletvekili İbrahim Öztürk'ün, ruhsatsız silâh edinmek ihtiyacının meydana getirdiği sonuçları tesbit etmek amacıyla Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis araştırması yapılmasına dair önergesi (10/16)

9. — Bursa Milletvekili Sadrettin Çanga'nın, Meksika buğdayının Türk ekonomisinde meydana getirdiği tesirleri tesbit etmek amacıyla Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis araştırması yapılmasına dair önergesi. (10/17)

10. — Konya Milletvekili Vefa Tanır'ın, Hazine topraklarının dağıtımı konusundaki aksaklıkları, gecikmeleri ve şikâyetleri aydınlatmak ve alınması gerekli tedbirleri tesbit etmek amacıyla Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis araştırması yapılmasına dair önergesi (10/18)

11. — Siirt Milletvekili Mehmet Nebil Oktay'ın, Doğu ve Güney - Doğu bölgelerimizin kalkındırılması ve yaşama seviyesinin yükseltilmesi için alınması gerekli tedbirleri tesbit etmek maksadiyle bir Meclis araştırması yapılmasına dair önergesi (10/19)

uyarınca bir Meclis araştırması yapılmasına dair önergesi (10/18)

12. — Adana Milletvekili Ali Rıza Güllüoğlu'nun, pamuk üretiminin ihyası, teşviki ve istenilen seviyeye ulaştırılması için alınması gerekli tedbirleri tesbit etmek maksadiyle Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir genel görüşme açılmasına dair önergesi (8/5)

13. — Sakarya Milletvekili Hayrettin Uysal ve 5 arkadaşının arsa ve bina spekülasyonunu

önlemek, alınması gerekli tedbirleri tesbit etmek ve bilgi edinmek maksadiyle Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis araştırması yapılmasına dair önergesi. (10/20)

14. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Türkiye'de yapıldığı iddia olunan vergi kaçakçılığını tesbit ve önlenmesi için alınacak tedbirlere ışık tutmak maksadiyle Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir genel görüşme açılmasına dair önergesi (8/7)

15. — Sivas Milletvekili Mustafa Kemal Palaoglu'nun, korunmaya muhtaç çocuklar, mâlûller ve yaşlılar konusunda gerçekleri ve alınması gerekli tedbirleri tesbit etmek için Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis araştırması yapılmasına dair önergesi. (10/21)

16. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Türkiye'deki kredi dağılımındaki aksaklığın önlenmesi ve kredi düzensizliğine engel olunması bakımından gerekli tedbirlerin alınması maksadiyle Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir genel görüşme açılmasına dair önergesi (8/8)

17. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, tarım ürünlerinin değerlendirilmesi ve üreticinin kazancının üreticiye bırakılması için alınması gerekli tedbirleri tesbit etmek maksadiyle Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir genel görüşme açılmasına dair önergesi. (8/9)

18. — Sinop Milletvekili Hilmi İşgüzar'ın, orman köylüsünün içinde bulunduğu ekonomik çıkmaza bir çare bulmak ve orman içindeki bu köylerin kalkınmama sebebini tesbit maksadiyle Anayasanın 88 nci maddesi gereğince bir Meclis araştırması yapılmasına dair önergesi (10/22)

19. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, yabancı memleketlere çalışmaya giden ve yabancı memleketlerde bulunan hekim, teknisyen ve bilim adamlarının yurda dönmelerini temin için alınması gerekli tedbirleri tesbit etmek maksadiyle Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis araştırması yapılmasına dair önergesi. (10/23)

20. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, banka ve özel sektör ikramiyelerinin dağıtımında meydana gelen aksaklıkların giderilmesi

ve bu konuda yararlı tedbirlerin alınması bakımından Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir genel görüşme açılmasına dair önergesi. (8/11)

21. — Sivas Milletvekili Ekrem Kangal'ın, Türkiye'de gaye dışı kullanılan ziraat arazisi ile ilgili meseleleri araştırmak, bunun memleket ekonomisine ve tarımına verdiği kayıpları tesbit etmek, «Arazi kullanma plânlanması» nı gerçekleştirmek için ilgili tedbirleri ve çözüm yollarını bulmak üzere Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis araştırması yapılmasına dair önergesi (10/24)

22. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Türkiye'de kurulmuş bulunan yabancı uyruklu okulların kuruluş amaç ve nedenlerinin günümüz koşulları içerisinde yeniden incelenmesi ve düzenlenmesi maksadiyle Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis araştırması yapılmasına dair önergesi. (10/25)

23. — Trabzon Milletvekili Ahmet Şener'in, çay üretimi, hasatı, alım yerleri, fabrikasyonu, depolanması ve satışı ile personel istihdam politikası hususlarında bilgi edinmek ve alınması gerekli tedbirleri tesbit etmek maksadiyle Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis araştırması yapılmasına dair önergesi (10/26)

24. — Bursa Milletvekili Sadrettin Çanga ile Nail Atlı'nın, Marmara Zeytin Tarım Satış Kooperatifleri Birliği yöneticilerinin tutum ve davranışları sonucu meydana geldiği iddia edilen zararları tesbit ve gereken tedbirleri almak üzere Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis araştırması yapılmasına dair önergesi. (10/27)

25. — Manisa Milletvekili Muammer Erten ile Burdur Milletvekili Nadir Yavuzkan'ın, tarım ürünlerinin satış fiyatlarıyla ilgili alınması lüzumlu tedbirleri tesbit etmek üzere Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis araştırması yapılmasına dair önergesi (10/28)

26. — Kayseri Milletvekili Turhan Feyzioğlu ve iki arkadaşının, çeşitli mahsullerin taban fiyatlarının tesbit ve ilânında vuku bulan gecikmeleri önlemek ve alınması gerekli tedbirleri tesbit etmek üzere Anayasanın 88 nci maddesi gereğince bir Genel Görüşme yapılmasına dair önergesi (8/12)

27. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Deniz Ticaret Filomuzun ve Deniz Ticaretimizin bugünkü durumundan kurtarılmasına **millî ekonomiye yararlı katkıda bulunacak** şekilde organize edilmesine yardımcı olacak tedbirleri tesbit etmek maksadıyla Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Genel Görüşme yapılmasına dair önergesi (8/13)

28. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Tarım alanında kontrollü ve plânlı bir Tarım plânlamasının Türkiye'de de tatbik edilmesini **sağlamak ve alınması gereken tedbirleri tesbit** etmek maksadıyla Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Genel görüşme yapılmasına dair önergesi (8/14)

29. — Manisa Milletvekili Mustafa Ok ile Denizli Milletvekili İlhan Açıkalm'nın Haşhaş ekimi ile Afyon istihsalinin sınırlandırılmasına süratle gidilmesinin ekonomik ve sosyal gerçeklere uygun olup olmadığı, bu sınırlamanın yapılmasında başka ülkelerin bir baskıda bulunup bulunmadığını tesbit etmek maksadıyla Anayasanın 88 nci maddesi gereğince bir Meclis Araştırması yapılmasına dair önergesi (10/31)

30. — Malatya Milletvekili Mustafa Kaptan'ın, Türkiye'de Afyon ekiminin kısmen veya tamamen yasaklanmasında, geçimini bu yoldan **sağlayan ekiçilerin uğrayacağı zararı tesbit** etmek maksadıyla Anayasanın 88 nci maddesi gereğince bir Meclis araştırması yapılmasına dair önergesi (10/30)

31. — Erzurum Milletvekili Gıyasettin Karaca'nın; Hınıs ilçesi, Kızılâhmet köyü halkının karşı karşıya bulunduğu heyelândan korunması ve yerleşme mntakasının tesbit edilmesi maksadıyla Anayasanın 88 nci maddesi gereğince **bir Meclis araştırması yapılmasına dair önergesi** (10/29)

32. — Ordu Milletvekili Memduh Ekşi'nin, Fındık mahsulünün değeri pahasına pazarlanması ve üreticinin emeği karşılığını alabilmesini temin için Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis araştırması yapılmasına dair önergesi (10/32)

33. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, mahrumiyet bölgelerinde bulunan köylerin ve

köylülerin kurulacak «Köy merkezlerinde» yerleştirilmesi hakkında gereken incelemeleri yapmak maksadıyla Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir genel görüşme açılmasına dair önergesi (8/15)

34. — Nevşehir Milletvekili Salâhattin Hakkı Esatoğlu'nun, Devlet Plânlama Teşkilâtının bugünkü yönetici kadrosunun çalışmaları, kişilikleri ve Plânlama Dairesinin genel tutumu hakkında bir Meclis Araştırması açılmasına dair önergesi (10/33)

35. — Sinop Milletvekili Hilmi İşgüzar'ın, Gima T. A. Ş. Müessesesinin 1966 malî yılı bilançosu ibra edilmediği ve müessesenin usulsüz ve müessese aleyhine mubayaalar yaptığı iddiasıyla, inceleme yapmak üzere Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına dair önergesi (10/34)

36. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Türkiye turizmine içten ve dıştan yapılan olumsuz etkileri ve tarihî eser kaçakçılığını önlemek, turizm kredilerinin dağılmasındaki aksaklıkların neler olduğunu tesbit etmek maksadıyla Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir genel görüşme açılmasına dair önergesi (8/16)

37. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Millî Eğitim sistemimizdeki aksaklıkların ve sorunlarımızın neler olduğu hakkında bilgi edinmek üzere Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir genel görüşme açılmasına dair önergesi (8/17)

38. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Türkiye'deki ilaç sanayii ve sağlık sorunumuz hakkında bilgi edinmek maksadıyla Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir genel görüşme açılmasına dair önergesi (8/18)

39. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Millî kültür ve sanatımızın, kendi hüviyetinde gelişip zenginleşmesini sağlamak amacıyla Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir genel görüşme açılmasına dair önergesi (8/19)

40. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Genel sağlık sigortasının memleketimizde tatbik edilebilmesini sağlamak amacıyla Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir genel görüşme açılmasına dair önergesi (8/20)

41. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Tarım İş Kanununun biran evvel çıkmasını sağ-

lamak amacıyla Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir genel görüşme açılmasına dair önergesi (8/21)

42. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Toprak reformunun biran evvel gerçekleşmesini sağlamak amacıyla Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir genel görüşme açılmasına dair önergesi (8/22)

43. — Sakarya Milletvekili Hayrettin Uysal ve iki arkadaşının, tonaj uygulamasının tatbik edilmemesinin nedenleri konusunda bilgi edinmek maksadıyla Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir genel görüşme açılmasına dair önergesi (8/23)

44. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, üniversite reformunun biran evvel gerçekleşmesi ve alınacak tedbir ve çarelerin neler olduğu konusunda bilgi edinmek maksadıyla Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir genel görüşme açılmasına dair önergesi (8/24)

45. — Antalya Milletvekili İhsan Ataöv'ün, Orta - Doğu Teknik Üniversitesinde son zamanlarda meydana gelen kanunsuz hareketlerin nedenlerini tesbit etmek üzere Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis Araştırması açılmasına dair önergesi (10/35)

46. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, TÖS e ve bu sendikaya üye olan bâzı öğretmenlere karşı girişilen hareketlerin kimler tarafından yönetildiği ve amaçlarının ne olduğunu tesbit etmek maksadıyla Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis Araştırması açılmasına dair önergesi (10/36)

47. — Kastamonu Milletvekili Mehmet Seydibeyoğlu'nun, devalüasyondan önce Merkez Bankasından hangi bankaların kredi aldığı ve bu kredilerin kimlere dağıtıldığını tesbit etmek maksadıyla Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis Araştırması açılmasına dair önergesi (10/37)

48. — Sakarya Milletvekili Hayrettin Uysal ile Barbaros Turgut Boztepe'nin, Hükümet tarafından uygulanan devalüasyon kararının önceden haber alınmasında hangi kuruluş ve şahısların büyük faydalar sağladığı ve haberin önceden verilmesinde kimlerin kusurlu bulunduğunu tesbit etmek maksadıyla Anayasa-

nın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis Araştırması açılmasına dair önergesi (10/38)

49. — Afyon Karahisar Milletvekili Süleyman Mutlu'nun, Devalüasyon kararından sonra tarım ürünlerinin maliyetine eklenen zamlar sebebiyle üretimin istenen ölçüde gelişip gelişmeyeceğinin tesbiti için Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis Araştırması açılmasına dair önergesi (10/39)

50. — Konya Milletvekili Vefa Tanır'ın, Türk Parasının kıymetinin ayarlanmasıyla ilgili kararın resmen ilânından önce duyulduğu iddiasıyla Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis Araştırması açılmasına dair önergesi (10/40)

51. — Sakarya Milletvekili Hayrettin Uysal ile Barbaros Turgut Boztepe'nin, yurt dışında bulunan bir Ermeni vatandaşın Türkiye'deki bütün ilişkilerinin meydana çıkarılmasını temin maksadıyla Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis Araştırması açılmasına dair önergesi (10/41)

52. — Konya Milletvekili Vefa Tanır'ın, Türk Parasının dış değerinin yeniden ve süratle düşmesini önlemek için alınması gereken tedbirleri tesbit etmek üzere Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis Araştırması açılmasına dair önergesi (10/43)

53. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Türkiye'deki topyekûn ve aydın işsizliğin nedenlerini tesbit etmek ve bu soruna bir çare getirmek amacıyla Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına dair önergesi (10/44)

54. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, rüşvet ve adam kayırma olaylarının önlenmesi için alınması gerekli tedbirleri tesbit etmek maksadıyla Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına dair önergesi (10/45)

55. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Türkiye'de tarıma elverişli arazilerin, yeraltı ve yerüstü kaynaklardan yararlanarak biran önce sulama imkânlarına kavuşturulması için bulunacak çareleri ve alınacak tedbirleri tesbit etmek maksadıyla Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına dair önergesi (10/46)

56. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Kamu İktisadi Kuruluşlarının içinde buldukları çıkmazın nedenlerini ortaya çıkarmak ve inkişafını sağlamak amacıyla alınması gerekli tedbirleri tesbit etmek maksadıyla Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına dair önergesi (10/47)

57. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, boraks madeninin millî çıkarımız paralelinde işletilmesinde ve değerlendirilmesini sağlamak için alınması gerekli tedbirleri tesbit etmek maksadıyla Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına dair önergesi (10/48)

58. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Türk Müziğinin içine düşürüldüğü bugünkü durumdan kurtarılması için alınması lâzımgelen tedbir ve çârelerin tesbit edilmesi amacıyla Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına dair önergesi (10/49)

59. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, üreticinin mahsulünü değer pahasına satabilmesi, halkın ve köylünün zaruri ihtiyaçlarını gerçek fiyatlar üzerinden satınalabilmesini temin maksadıyla kooperatifçiliğin hızla kurulması ve gelişmesini sağlayacak tedbirlerin neler olduğunu tesbit etmek üzere Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına dair önergesi. (10/50)

60. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, tatbik edilmekte olan orman politikasının olumlu neticeler vermediği iddiasıyla, yeniden ormanların korunması için alınması gerekli tedbir ve çârelerin neler olduğunu tesbit etmek maksadıyla Anayasanın 88 nci maddesi gereğince bir Meclis Araştırması açılmasına dair önergesi (10/51)

61. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, lıkçılığın ve diğer su ürünlerinin değerlendirilmesi, korunması ve çoğaltılması için alınacak tedbirlerin neler olduğunu tesbit etmek maksadıyla Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis Araştırması açılmasına dair önergesi. (10/52)

62. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, yurt dışında çalışmakta olan işçilerin sosyal ve ekonomik sorunlarının neler olduğunu tesbit etmek üzere Anayasanın 88 nci maddesi uyarın-

ca bir Meclis Araştırması açılmasına dair önergesi. (10/53)

63. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, tüm el sanatlarımızın geliştirilmesi ve değerlendirilmesi maksadıyla alınması gereken tedbirleri tesbit etmek üzere Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına dair önergesi. (10/54)

64. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Türk dilinin zenginleştirilmesi, yabancı kelimelerden arınması maksadıyla alınması gerekli tedbirlerin neler olduğunu tesbit etmek üzere Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına dair önergesi. (10/55)

65. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, hayvansal ürünlerimizin değerlendirilmesi ve korunması için alınması gerekli tedbirleri tesbit etmek üzere Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına dair önergesi (10/56)

66. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, millî kabiliyet ve değerlerimizin en iyi bir şekilde desteklenmesi, teşvik edilmesi ve korunması yönünden alınması gereken tedbirleri tesbit etmek üzere Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına dair önergesi (10/57)

67. — Adana Milletvekili Ali Rıza Güllüoğlu'nun, Türkiye'de millî bir motor ve aktarma sanayiinin kurulması için şartların neler olduğunu tesbit etmek amacıyla Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına dair önergesi. (10/58)

68. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Türk sporunun sorunlarının, inkişâfı için tedbirlerin neler olduğunu tesbit etmek amacıyla Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına dair önergesi (10/59)

69. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Tapulama ve Kadastro işlerinin süratle yürütülmesi ve neticelendirilmesi konusunda alınacak tedbir ve çâreleri tesbit etmek üzere Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına dair önergesi. (10/60)

70. — Manisa Milletvekili Mustafa Ok'un, Türkiye'de stratejik üsler ve silâhlar ile bu silâhlar açısından İncirlik üssünün kumanda iliş-

kileri bakımından yarattığı tehlikeleri tesbit etmek konusunda Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına dair önergesi. (10/61)

71. — Bursa Milletvekili Kasım Önadm'ın, TRT Kurumunun yayımlarının düzenlenmesi, ıslah edilmesiyle diğer oluşumları tesbit etmek ve gereken tedbirleri almak maksadıyla Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına dair önergesi. (10/62)

72. — Maraş Milletvekili İbrahim Öztürk'ün, İstanbul Kültür Sarayında meydana gelen yangının sebepleriyle sorumlularını tesbit etmek üzere Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına dair önergesi (10/63)

73. — Sakarya Milletvekili Hayrettin Uysal ile İçel Milletvekili Çetin Yılmaz'ın, gençliğin gerçek durumunu, gençlik olaylarını, yaralanmaların, ölümlerin nedenleri ile Hükümet hakkındaki iddiaların ne derece doğru olduğunu tesbit etmek maksadıyla Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir genel görüşme açılmasına dair önergesi (8/29)

74. — Sivas Milletvekili Vahit Bozatl'ın, bütün yurttaşlara ilköğrenimin sağlanması ve bu konuda alınmış olan tedbirlerin tatbiki konusunda bilgi edinmek maksadıyla Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına dair önergesi (10/68)

75. — Samsun Milletvekili Kâmrân Evliyaoğlu'nun, son öğrenci olayları karşısında hükümetin alacağı ve almayı düşündüğü tedbirlerle ışık tutmak maksadıyla Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir genel görüşme açılmasına dair önergesi. (8/26)

76. — Maraş Milletvekili İbrahim Öztürk'ün, yabancı memleketlerden alınan dış borçlar ile iç borçlar konusunda bilgi edinmek maksadıyla Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına dair önergesi. (10/65)

77. — Sivas Milletvekili Vahit Bozatl'ın, asayişsizlik konusunda icranın ihmallerini, noksanlarını, ve sorumlu olduğu konuları tesbit etmek maksadıyla Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir genel görüşme açılmasına dair önergesi. (8/27)

78. — İçel Milletvekili Turhan Özgüner ve iki arkadaşının, İmar ve İskân Bakanlığı İmar Genel Müdürlüğü tarafından İçel iline bağlı Gülnar ilçesi sınırları içerisinde yapılması düşünülen gecekondu önleme bölgesinin bir mütaahhide ihalesinde yolsuzluk yapıldığı iddiasıyla Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis Araştırması yapılmasına dair önergesi. (10/66)

79. — Maraş Milletvekili İbrahim Öztürk'ün, üç yıl içinde öldürülen üniversiteli gençler konusunda bilgi edinmek maksadıyla Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir genel görüşme açılmasına dair önergesi. (8/28)

80. — İstanbul Milletvekili Eşref Derinçay'ın, Haliç'in temizlenmesi ve turistik bir yer haline getirilmesi için gerekli tedbir ve çalışmaların neler olduğunu tesbit etmek üzere Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis Araştırması açılmasına dair önergesi. (10/67)

81. — Kayseri Milletvekili Turhan Feyzioğlu'nun, Resmî Gazetede yayımlanan «1971 yılı programı» adlı resmî belgede, İktisadi Devlet Teşekküllerinin özel kuruluş ve şahıslarla ortaklık veya iştirak şeklinde giriştikleri teşebbüsler hakkında bilgi edinmek maksadıyla Anayasanın 88-nci maddesi uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına dair önergesi (10/69)

82. — Maraş Milletvekili İbrahim Öztürk'ün, son günlerde meydana gelen olaylarda kullanılan patlayıcı maddelerin temin edilmesinde iç ve dış örgütlerin etkili olup olmadığını tesbit etmek maksadıyla Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Meclis araştırması açılmasına dair önergesi (10/70)

83. — Ankara Milletvekili Suna Tural ile Sinop Milletvekili Hilmi İsgüzar'ın, son günlerde meydana gelen, emniyet ve asayiş ihlâl eden kanlı olaylar nedeniyle Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Genel Görüşme açılmasına dair önergesi (8/30)

84. — Maraş Milletvekili İbrahim Öztürk'ün, Türkiye'deki işsizliğin artış sebepleriyle önleme çarelerinin neler olduğunu ve işsizliğin ortadan kaldırılabilmesi için hangi kesimlerde reform yapılması gerektiğini tesbit etmek amacıyla Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Genel Görüşme açılmasına dair önergesi (8/31)

85. — İçel Milletvekili Celâl Kargılı'nın, Türkiye'deki gençlik hareketlerinin nedenlerini tesbit etmek ve bunların çözüm yollarının neler olduğu konusunda bilgi edinmek maksadıyla Anayasanın 88 nci maddesi uyarınca bir Genel Görüşme açılmasına dair önergesi (8/32)

B - İKİNCİ DEFA OYA KONULACAK İŞLER

× 1. — Yeniden açılacak (Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademileri) nin kuruluş, hazırlık ve esasları hakkında kanun tasarısı ve Millî Eğitim ve Plân Komisyonları raporları (1/348) (S. Sayısı : 222 ve 222 ye 1 nci ek) (Dağıtım tarihi : 23 . 12 . 1970)

II

SORULAR, GENSORULAR VE GENEL GÖRÜŞME

III

ÖNCELİKLE GÖRÜŞÜLMESİ KARARLAŞTIRILAN İŞLER

IV

A - HAKLARINDA İVEDİLİK KARARI VERİLEN İŞLER

B - TUZUK GEREĞİNCE BİR DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

1. — Kayseri Milletvekili Turhan Feyzioğlu ve iki arkadaşının, petrolle ilgili 8957 numaralı Kararnamenin meydana getirdiği tesirleri tesbit üzere bir Meclis araştırması yapılmasına dair önergesi ve Meclis Araştırma Komisyonu raporu. (10/2) (S. Sayısı : 156) (Dağıtım tarihi : 16 . 5 . 1970)

V

İKİ DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

A - İKİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK İŞLER

B - BİRİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK İŞLER

